

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Pars III. De Incarnatione Christi, & Sacramentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

tam) licentiam, si quidem Constitutiones propriæ specialiter id non vetent.

V. Q. 5. *Ad quid Fugitivi vel Eiecti teneantur?*
Si sint Professi, eos suis Votis post Ejectionem vel Fugam perinde ut antè obstrictos manere, licet quoad alias conditiones religiosas penitus liberi sint, tutoque in sæculo manere queant, si in Monasterio non recipiantur. Resp. a. Fugitivos & Apostatas non modò ipsos redire debere, sed etiam à Superioribus inquiri & recipi, si non omnino sint incurabiles.

PARS III.

DE INCARNATIONE CHRISTI, ET SACRAMENTIS.

Respondet hæc pars tertiæ parti S. Thomæ, in qua de Incarnatione Christi, & Oeconomia Verbi divini, & Sacramentis, per quæ status gratiæ amissus recuperatus est, agit. Unde & hæc tota materia tribus Capitulis absolvetur, quarum prima de Incarnatione, secundum Oeconomiam Christi, id est Vita & morte illius, de qua valè aliquid dicitur in Scholis; tertia de Sacramentis agit.

CAPUT I.

DE INCARNATIONE CHRISTI.

Tota hæc materia, dignissima sanè, quæ à quovis Sacerdote cognoscatur, tribus potissimum articulis absolvi potest, quorum primus de substantia; secundus de causis; tertius de effectibus Incarnationis tractabit.

ARTICULUS I.

De substantia Incarnationis.

De hac tres præcipuè quæstiones formari solent à Theologis Scholasticis, nempe an sit; quid sit, & an conveniens aut necessaria fuerit ad salutem generis humani, quæ tres quæstiones, quia plures alias particulares in se continet, rectius distinctis §§. decidantur.

§. I.

An sit Incarnatio.

I. Q. 1. *An de facto detur Incarnatio?* Resp. affirmati-
 ue: de enim & S. Scriptura asserens Verbum carnem factum
 esse; & varia Symbola ac Concilia; & unanimis SS. Patrum
 consensus docent.

II. Q. 2. *An possit hoc mysterium, abstrahendo à re-
 velatione, perfectè notitià cognosci, aut evidenti aliqua ra-
 tione demonstrari?* Resp. cum communi Theologorum ne-
 gatiue: eò quod nec à priori per claram & quidditatiuam co-
 gnitionem cognosci queat Verbi divini existentia, & omni-
 potentia Dei, ac potentia Obedientialis Creaturarum, à
 quibus talis demonstratio à priori dependet; nec à postero-
 ri quòd ens supernaturale quoad substantiam demonstrari
 potest, & ideo frequenter à S. Scriptura mysterium inenarra-
 bile, incomprehensibile, Sacramentum absconditum à se-
 creto vocetur.

III. Q. 3. *An saltem possibilitas Incarnationis conie-
 cturatur & probabiliter per solum lumen nature cognosci que-
 at?* Resp. ita quidem existimare C. Lugonem, dum putat,
 legem hoc ipso, quòd Christi Humanitatem comprehen-
 dere cognoverit, & in ea subsistentiam creatam non viderit,
 suspicari potuisse, ne fortè eadem Humanitas per divinam
 subsistentiam subsistat; sed contrarium communiter docent
 omnes Auctores asserentes tum sublime esse hoc mysterium,
 tum longè potius sibi persuadere potuissent, Humanitatem
 Christi aut sine omni subsistentia subsistere per miraculum,
 nec sibi concursum ad eam cognoscendam negari.

IV. Q. 4. *An saltem, supposità revelatione Incarna-
 tionis, haberi possit de eà evidens, licet imperfecta cognitio?* Re-
 spondetur negativè ex communi, quia non apparet ratio, cur homi-
 ni quod affirmanti actu naturali assentiri valeamus, & non
 quod etiam Deo, qui nec falli, nec fallere potest, myste-
 rium Incarnationis revelanti assensum præbere possimus.

V. Q. 5. *An impossibilitas Incarnationis lumine na-
 ture demonstrari queat?* Resp. negativè ex communi Au-
 thentico sensu; eò quòd verum vero non repugnet, atque ad-

eò nullum falsum (quale etiam est Incarnationem esse possibilem) demonstrari queat vera & evidenti demonstratione.

ARTICULUS II.

Quid sit Incarnatio.

I. Q. 1. *Quid sit Incarnatio?* Resp. esse conjunctionem divinæ & humanæ Naturæ in eadem Persona; seu productionem unionis inter Humanitatem ex Virgine matris & Subsistentiam Verbi divini.

II. Q. 2. *Quis sit terminus Incarnationis?* Resp. Terminum partialem illius esse unionem hypostaticam supernaturalem ac substantialem, vel realiter modaliter, ut communius hodie sentiunt Doctores; vel certe formaliter, ut alii contendunt, distinctam. Resp. 2. Terminum totalem esse Christum, seu compositum ex humanæ Naturæ cum Verbi Subsistentia conjunctione resultans.

III. Q. 3. *Quæ sint extrema Unionis Hypostaticæ?* Resp. 1. Ex parte Subsistentiæ solam Verbi Subsistentiam terminare Unionem istam, uti de fide certum est. Resp. 2. Ex parte Humanitatis probabiliter ex Suar. & aliorum Sententiâ omnes & singulas partes ut quod, atque adeò omnes partium humores, ungues, dentes, capillos fuisse Verbo unitos; eò quòd hæ omnes partes ad integritatem corporis pertinere videantur, atque adeò merito credatur, Verbum integrum corpus, sic & partes hos integrales assumere potuisse. Resp. 3. Probabilius etiam illum sanguinem, qui in triduo mortis Christi effusus fuit, ab eoque in resurrectione iterum assumptus est, fuisse Verbo hypostaticè unitum, cum non major sit ratio, cur cadaver unitum manserit, quam ipse ille sanguis.

IV. Q. 4. *An de possibili Verbum etiam Naturam rationalem aut Angelicam assumere potuisset?* Resp. affirmative ex communiore sententiâ, quia hæ omnes Naturæ sunt capaces effectus formalis, quem Subsistentia divina tribuit, scilicet ut fiant incommunicabiles alteri supposito, quam rationem communius hodie contra Valentiam & alios docent Recentiores, nullum accidens à Verbo assumptum potuisse.

V. Q. 5. Quo ordine partes Humanitatis, & ipsa Humanitas à Verbo assumpta fuerint? Resp. 1. Ordinem temporis spectando, simul omnes fuisse, eodem instanti assumptas à Verbo, uti expressè in Concilio Constantiensi quoad can. 2. definitum est. Resp. 2. Ordine dignitatis, & intentionis primò assumptam fuisse ipsam Humanitatem (utpote propter quam ipsæ partes assumptæ sunt) deinde animam, (quam velut meriti capax meritò ante corpus intravit Deus) & postremò corpus & unionem. An verò prius animà etiam assumpta fuerit Humanitas, quàm partes illius, controversia est inter Theologos, in qua Vasquez & alii affirmativam, alii non minus probabiliter negativam tenent.

ARTICULUS III.

De Convenientia & necessitate Incarnationis.

I. Q. 1. An conveniens fuerit Incarnatio? Resp. ex omni parte & sub omni respectu convenientem fuisse. Nam 1. Conveniens fuit respectu Dei, quia ex illa perfectiones Dei patuit, quàm ex ullo alio opere relucebant. 2. Pariter respectu Verbi conveniens erat, quia decentissimum fuit, ut imaginabilis & naturalis imago Patris humanum genus ad imaginem Dei factum, & per peccatum corruptum pristino suo ordini restitueret, & ut Filii adoptivi & hæredes regni cælestis per eum efficerentur homines, qui est Filius naturalis Patris. 3. Naturæ quoque humanæ conveniens erat, quia decebat, ut sicut homo Deum offenderat, sic homo Deo satisfacere; Sed & major confusio Dæmonis erat, sub ea Natura, quam vicerat, vinceretur. Et præterea tota humana Natura, quantum est in se, ceciderat, & maxima ex parte per alienam voluntatem, quæ omnia, simul in Angelicâ Natura non reperiebantur, ita vel maximè suadebant, ut humana potius, quàm Angelica Natura assumeretur. 4. Conveniens quoque erat respectu totius universi, quia sic auctum fuit nobilissimo entis genere, & Natura duplici in una substantia subsistente, quæ non minus sunt possibiles, quàm una Natura tribus subsistentiis, subsistens. 5. Denique in ordine ad genus humanum reparandum conveniens erat, quia

sic misericordia & iustitia obviaverunt sibi, ut jam olim David Ps. 44. prædixerat.

II. Q. 2. *An moraliter fuerit necessaria Incarnatio, ita ut à parte rei quidem omitti potuerit, nunquam tamen omittenda fuerit?* Resp. ita quidem sentire Grandam & Ruiz. fulissimè probantes Deum semper facere, quod optimum est, ita ut physicè quidem, non tamen moraliter aliter facere queat. Contrariam tamen sententiam cum S. Vasq. Lug. communiter à Recentioribus teneri.

III. Q. 3. *An physicè fuerit necessaria Incarnatio, ut sine ea genus humanum redimi non potuisset?* 2. Resp. affirmative ex communi sententia Theologorum contra omnes nullos antiquos existimantes posse quemvis hominem pro suo peccato satisfacere. Probatur autem sententia partim ex S. Scriptura, partim ex SS. Patribus passim dicentibus necessariam fuisse Incarnationem ad genus humanum redimendum; partim quia nullus homo purus satisfactum potuisset pro peccato, quia vel offensa est infinitè gratia, ut Mendoza, Coninck & alii voluerunt; vel quia Deus offensus est infinitè dignitatis, Persona verò satisfaciens finitè dundaxat; ut S. Thomas Saar. & communiter Recentiores docent; vel quia omnis satisfactio puri hominis supponit partem debiti jam condonatum, uti Vasq. de c. 5. & alii ab eo cõputant.

IV. Q. 4. *An Incarnatio Christi sufficiens fuerit ad omnem generalem satisfactionem pro genere humano præstandam?* Resp. affirmative ex communi Theologorum sententia, quod merita, Christi ob dignitatem infinitam Personæ inniti sint valoris; licet contrarium Scotus cum aliis non omnino improbabiler doceat.

V. Q. 5. *An Incarnatio Christi fuerit actus rigorosè iustitiæ?* Resp. 1. Deum juxta communiorem quidem sententiam Vasq. & aliorum non potuisse obligari ex iustitiâ ad debitum humano generi remittendum, quia sic alteri tribueret potius se, quod sine imperfectione non videtur admitti potuisse; contrarium tamen non improbabiler etiam Sauc. Pe. lent. Arriag. & alios tueri. Resp. 2. ex aliqua parte probabilius dici Christi satisfactionem fuisse actum rigorosè iustitiæ, quatenus scilicet homo veram Deo injuriam in-

quis honorem laedendo, & sic Christus ex iustitia hunc honorem reparare potuit, & reparavit, uti rectè plerique contra Vasquez docent.

CAPUT II.

DE CAUSIS INCARNATIONIS.

De finali potissimum & efficiente tam physica, quam materiali hoc loco sermo est; nam cum nulla forma ut quod pro altero extremo, sed sola subsistentia Verbi habeatur, hoc proprie dicta causa materialis & formalis dari non potest.

ARTICULUS I.

De causa finali Incarnationis.

I. Q. 1. An redemptio generis humani fuerit finis tota adæquatus Incarnationis? Resp. Ita sentire communem sententiam cum S. Thoma & tota sua schola, ac merito quod conformior sit hæc sententia, tum SS. Patribus, tum S. Scripturæ passim affirmantibus, Christum venturum non fuisse, nisi Adamus peccasset; responsio verò Scotistarum & aliorum asserentium Deum Incarnationem quoad substantiam decrevisse propter suam gloriam, & quoad modum duntaxat propter hominum Redemptionem, sine sufficienti fundamento excogitata videatur.

II. Q. 2. An si sola peccata actualia sine originali fuissent remissa, Christus adhuc venturus fuisset? Resp. iterum communi negotivè; quia tunc principale motivum esset, quod est afferre remedium generi humano per Adamum lapsu. Qui tamen pro motivo principali cum Scoti gloriam Dei statuunt, consequenter etiam hoc loco affirmant tuebuntur sententiam.

III. Q. 3. Quis ordo decretorum in Christi Incarnatione statutusque propter ipsius merita facta prædestinatione statutus sit? Resp. varias esse in hoc ordine statuendo sententias, prout scilicet quis diversum finem adæquatam Incarnationi statuit; unde quia tales ordines non nisi magis ambagibus referri possunt; rectius omnino omituntur.

ARTI-

ARTICULUS II.

De causâ Efficiente physica Incarnationis.

I. Q. 1. *An præter Deum alia fuerit causa efficiens principalis Incarnationis?* Resp. cum communi omnium Theologorum negativè; eò quòd nulla creatura per se cum causâ principalis ens supernaturale, quale est unio hypostatica, producere possit.

II. Q. 2. *An tota SS. Trinitas Incarnationem produxerit?* Resp. affirmativè, quia juxta commune Theologorum dogma, opera ad extra toti Trinitati sunt communia; tale autem est ipsum etiam opus Incarnationis.

III. Q. 3. *An B. Virgo solum instrumentum aliter concurrerit ad unionem hypostaticam producendam?* Resp. affirmativè SS. Ambrosius & Bernardus, eò quòd hæc opinio B. Virginis dignitati & Maternitati sit conformior, non improbabiler tamen id negant Suar. Tann. & alii.

IV. Q. 4. *An etiam Christi Humanitas fuerit causa efficiens instrumentaliter Incarnationis?* Resp. negativè ex communi sententia, si de prima productione unionis hypostaticæ sit sermo; cum, ut supra dictum est, in variis Conciliis definitum sit, Christum non prius extitisse, quàm fuerit homo. In Concilio Constantiensi quinto pariter definitum sit, necessitatem prius tempore, quàm unionem extitisse. Si tamen de conservatione unionis hypostaticæ sit sermo, Tann. n. 227. du. 5. cum Suarez putat, sine absurdo concedi posse Humanitatem instrumentaliter concurrere ad istam unionem; si enim B. Virgini conceditur hoc privilegium à SS. Patribus, ut priori numero dictum est, quantò magis Humanitati Christi concedenda erit.

ARTICULUS III.

De causa morali Incarnationis.

I. Q. 1. *An Christus meruerit suam Incarnationem?* Resp. I. Christum non meruisse suam Incarnationem, nec mereri potuisse ullo merito antecedente; Ita communiter Theologi sentiunt, & meritò, quia merita Christi accepta sunt suam dignitatem ab ipsa unione hypostatica, atque adeo eò

dem supponunt ut existentem. Resp. 2. Operibus unionem consequentibus Christum neque de congruo mereri potuisse suam Incarnationem (cùm intrinseca radix meriti non possit cadere sub merito) operibus tamen unionem ratione antecedentibus, potuisse quidem de absoluta potentia de congruo mereri Incarnationem, de facto tamen non meruisse, quia non apparet ulla necessitas dicendi, quòd Deus immutaverit naturæ ordinem, qui requirit, ut operationes à principio subsistente procedant, atque adeò ipsa etiam subsistentia supponatur ad operationem, atque ita Suar. apud & cum Tann. n. 143. discutrit; qui etiam uterque concedit, Christum saltem quoad circumstantias (saltem, quæ consequuntur Incarnationem) promeruisse unionem hypostaticam, id quod Vasquez etiam de antecedentibus concedit. Resp. 3. Christum probabiliter saltem continuationem unionis, ejusque extensionem ad partes materiæ per nutritionem acquisitas; item restitutionem unionis deperditæ per mortem, promeruisse, uti iterum Tann. n. 249. cum Suar. docet, eo quòd deceat, ut Christus, quæ Incarnationem consecutus est, potius per meritum obtineret, quàm sine illo; addit tamen Tannerus hoc non adeò certum esse, eò quòd illa omnia sponte naturaliter fuerint debita unioni hypostaticæ.

II. Q. 2. An B. Virgo meruerit Incarnationem. 2. Resp. Certum esse apud Theologos, B. Virginem non meruisse Maternitatem suam de condigno, quia ipsius merita sufficerent per gratiæ sanctificantis præmium erant compensata. Resp. 1. Certum quoque videri, B. Virginem fuisse condignè dispositam ad Maternitatem; hoc enim ad minimum locutiones Patrum & Ecclesiæ indicant, dum ajunt, eam meruisse matrem Dei fieri. Resp. 3. probabiliter eam etiam de congruo meruisse suam Maternitatem, uti Tann. n. 252. citans Valent. & plures alios, addensque esse communem Theologorum, docet; Et merito; hoc enim illa Angeli verba Luc. 1. *Invenisti gratiam apud Deum, ecce concipies & parabis Filium.* Et illa Ecclesiæ; *quia quem meruisti portare & c.* indicant. Nec obstat, quòd Christus ipsi Matri Maternitatem non esse dicatur; nam hoc, ut P. Haunoldus l. 4. Tr. 1. c. 7. contr. 2. n. 358. fusè ostendit, de merito compensativo intelligendum esse, quatenus scilicet Christus suis meritis futuris, & a Deo

& à Deo prævisis movit Deum ut anticipata solutione de B. Virgini auxilia supernaturalia ad promerendam Maternitatem necessaria. Non desunt tamen, qui negant cum Iuliano & Arriaga, B. Virginem meruisse Maternitatem, quæque docent, Christum à Deo prævisum, quatenus in Conceptione à solo Deo miraculosè conservabatur & dependentiam in infantili ætate.

III. Q. 3. *An Progenitores Christi Incarnatione Christi meruerint?* Resp. Authores eodem modo de his disputant, sicut priori capite de B. Virgine responsum est, nec de congruo quidem probabiliter eos meruisse Incarnationem (uti communis sentiunt T. T. cum S. Thoma q. 2. ad 2. ubi ait, eos petendo & desiderando eam obtinuisse, congruum quippe erat, ut Deus exaudiret eos, qui ei obediunt) non tamen de condigno, id quod S. Thomas tribus rationibus ostendit 1. Quia opera hominis meritoria propriè ordinariè ordinantur ad beatitudinem, quæ est virtutis perfecti; Unio autem hypostatica, transcendit unionem beatitudinis ad Deum, quæ est per actum fruentis, & ideo non potest cadere sub meritum de condigno. 2. Quia gratia, quæ est merendi principium, non potest cadere sub meritum de condigno, ergo nec Incarnatio, quæ est principium gratiæ. 3. Quia Incarnatio Christi est reformatio totius naturæ humanæ, ergo non potest cadere sub meritum de condigno hominis singularis, quia bonum alicujus puri hominis non potest esse causa perfecta boni totius naturæ.

ARTICULUS IV.

De effectibus Incarnationis.

Duplicis generis effectus plerumque attribuantur Incarnationi, scilicet communicatio quarundam perfectissimum; & communicatio idiomatum, seu quarundam denominationum, quæ ipsi propter unionem hypostaticam convenire censentur, de utrisque nunc breviter per distinctos §. §. agendum.

§. I.

Quæ perfectiones Christi humanitati per unionem hypostaticam advenerint.

I. Q. 10. Quæ potissimum perfectiones Christo per unionem hypostaticam advenerint? Resp. sequentes præcipuè numerant à Theologis, sanctitatem, scientiam, virtutem mercedi, Libertatem, Potentiam, Dominium, Filiationem, adorabilitatem, Sacerdotium, de quibus, quid Theologi dicant, sequentes quæstiones explicabunt.

II. Q. 2. Quid de Sanctitate Christi doceant Theologi? Resp. 1. probabiliter tam per divinitatem, quàm per Substantiam Verbi fuisse physice Sanctificatam Humanitatem Christi; cum participatio Naturæ divinæ ipsi gratiæ concedatur, atque adeò multò magis Naturæ & substantiæ divinæ concedenda videatur; licet Mendoza & alii à sola substantialitate Verbi eam sanctificari concedant; Arriaga vero à divinitate moraliter duntaxat eam sanctificari contententur.

2. Præter sanctitatem hanc increatam etiam creatam gratiam habitualementem, in entitate quidem finitam, inter ceteras tamen, quæ hominibus conferri possunt, maximam quædam intentionem, concessam illi fuisse, ut esset principium naturæ & mensura habituum supernaturalium; & congruum erat, ut Christus haberet ipse quoque eam sanctitatem, quam velut caput & vitis volebat in membra & palmites derivare. Resp. 3. Sanctitatem hanc increatam effecisse, ut Christus non tantum de facto, quamdiu vivit, non peccarit, sed nec potuerit etiam peccare; cum enim non repugnet gratia seu sanctitas communicata creaturæ, quæ repugnet cum peccato veniali, hæc utique unioni hypostaticæ à fortiori concedenda est; quæ juxta probabilitatem ejus est perfectionis, ut connaturaliter imò ut communius docent Authores, teste P. Haunoldo n. 219. nec per absolutam DEI potentiam, destrui aut impediri possit peccatum; seu, quod idem est, conjungi cum actu pro peccandi.

III. Q. 3. Quid de potentia seu virtute mercedi respectu Christi sentiant Theologi? Resp. Sequentia ferè doceri.
1. Chri-

1. Christum per omnes suos actus supernaturales meruisse cog-
 uri, teste Tannero q. 6. dub. 4. n. 157. S. Thomas & communiter
 munius alii docent contra Vasquez negantem, quod per cognitionem
 actus dilectionis aliquid meruerit. Ratio est, quia respectu iudicii
 omnium horum actuum nulla conditio ad meritum requiritur, nisi
 ta defuit, & per se actus caritatis Viatori vel maxime ad meritum
 conveniens, atque adeò Christo non negandus. 2. Nonnulli esse
 tum per priores actus in vita elicitos, sed etiam per ipsos actus
 mortem liberè acceptatam meruisse, etiam si supponatur, quod
 præceptum habuisset (quod tamen multi negant) de morte
 quia libertas ista vel salvari potest, si vel cum Lugone dicitur, quod
 tur, quòd potuerit dispensationem circa mandatum permissum
 & non petierit, vel quòd potuerit ex hoc vel illo mortem
 hoc vel illo tempore & modo mortem obire, ut cum S. Thomas de Ch-
 ma communiter docent Authores; vel quòd ex duplici ratione expe-
 tivo adæquato eandem mortem acceptare potuerit. 3. Nonnulli
 tantum exaltationem nominis, & gloriam corporis, & Theo-
 probabiliter etiam visionem beatificam, gratiam habuisse, quæ ob-
 lem, & similia dona sibi meruisse, uti quoad permissum
 partem omnes Catholici, quoad posteriorem probabiliter
 teste Suar. aliqui veteres docent, eò quòd melius sit aliis
 habere ex merito, quàm sine illo; & præterea conven-
 tius sit, ut Christus velut caput cum membris suis similibus
 lo possideat visionem beatificam; licet S. Thomas & com-
 munius alii contrarium sentiant. 4. Non sibi duntaxat, sed
 aliis etiam, tam hominibus scilicet, quam Angelis meruisse
 omnes gratias supernaturales, quæ ad justificationem
 collatae sunt, uti communiter hodie sentiunt Doctores cum
 Thoma, & SS. Patribus, ut hæc ratione Christus verus
 put Angelorum & Hominum dicatur; licet quoad Ang-
 Lugo & alii non pauci dissentiant.

IV. Q. 4. *Quid de scientia Christi sentiant Theologi*
 Resp. 1. Ipsum statim à principio creationis visionem
 tificam habuisse, tanquam Filio naturali debitam, & quæ
 eam probabiliter omnia, quæ sunt formaliter in Deo, & quæ
 in aliqua differentia temporis existunt atque adeo etiam
 tura, in quibus non est specialis repugnantia; & quæ in
 tentia naturali creaturæ continentur, cognovisse, non
 men comprehendisse Deum, aut omnes creaturas posside-
 re.

es merito eo cognovisse. Ita S. Thomas, & communis Doctorum,
 has & omnes Tannero q. 5. dub. 4. à n. 97. Quia horum omnium
 quod per cognitionem vel ratione ipsius visionis, vel certe ratione Offi-
 cia respectu Judicis & Gubernatoris ei debetur. Resp. 2. Etiam scien-
 tum receptam infusam: quâ objectum per proprias species independen-
 maxime dicitur à phantasmate cognoscat, eidem statim ab initio
 e. Non nisi communicatam, & per eam vidisse omnia, quæ in
 a per ipso verbo per scientiam beatificam cognovit, uti iterum S.
 supponit Thomas & communiter docent Theologi; per eam tamen
) de moribus probabiliter non semper omnia actu cognovisse, uti con-
 ugentur contra Scotum & nonnullos alios docet S. Thomas cum aliis
 tum per communiter, eò quòd connaturalius fit, ut, sicut Angeli &
 illo moribus non omnia semper actu cognoscunt, ita idem et-
 um S. Thomas de Christo dicatur. Resp. 3. etiam scientiam acquistam
 duplici ratione experimentalem, quæ in suo formali conceptu includit
 rit. 3. Non scientiam sensibus externis haustam, communiter Chri-
 rporis, sed Theologis contra Scotum & nonnullos alios concedi,
 m habet objectum juxta Lugonem & alios fuerint omnia obje-
 ad per se tantum externorum, omnes substantiæ materiales, o-
 probabilius secreta cordium, omniaque actu existentia. Et scien-
 s sit aliquid quidem naturalem Tann. Vasq. & multi alii statim ab
 conuenienter communicatam volunt, alii tamen cum Suar. &
 s similibus recentioribus æquè probabiliter dicunt, eam successi-
 mas & non eo comparatam fuisse, sicut à nobis acquiritur; imò
 untantur, quæ nunquam per hanc scientiam co-
 lis merito minus erat, species omnino non fuisse infusas, sic enim &
 tionem majoris majoris majoris Christi cum hominibus seruator; & mul-
 ctiores cum S. Scripturæ, in quibus Christus aliquid didicisse,
 us veritate profecisse dicitur, melius Salvantur.

V. Q. 5. Quid de potentia anima Christi doceant Theo-
 Resp. Sequentia 1. Potentiam istam non fuisse infini-
 tam, aut de omnipotentia DEI dicitur. 2. Neque con-
 tinenter extendisse se ad Naturas rerum immutandas, &
 mutanda facienda, aut Supernaturales effectus producendos;
 sed licet omnia instrumentaliter duntaxat propter conjun-
 ctionem cum Verbo, & potentiam Obedientialem effecisse,
 quæ tamen, uti S. Thomas & multi alii à Tannero n.
 180. docent; licet Scotus, Vasq. & multi alii ibid. n. 180.
 non improbabiler doceant, illam moraliter duntaxat

B b

patrâsse

patrâsse miracula, quatenus scilicet ad tactum, vel voluntatem illius DEUS determinatus est ad talia miracula patranda.

VI. Q. 6. *Quid de Dominio Christi doceant Theologi*
 Resp. Sequentia communius & probabilius doceri. 1. Quod habuisse Spirituale Dominium in totum orbem; id est minimum illa verba Matt. ultimo indicant: *Data est omnis potestas in caelo, & in terra.* 2. Hoc ipso, quod potestas Spiritualis illi concessa fuerit, indirectè etiam potestatem in temporalia fuisse concessam, quatenus scilicet necessaria fuerat. 3. Etsi non defuerint, qui Christum in temporalibus verum & legitimum Regem Judæorum ve jure hæreditario, ut Abulensis & alii apud Tann. q. 65. putabant; sive ex Judæorum consensu, ut Pignus ve ex successione secundum vulgi opinionem, ut existimabat; horum tamen opinionem communiter rejici; si de actu secundo loquatur; secus verò, si de primo sit sermo, ut sic enim Dominium illud verè fuisse possessum, licet eo uti noluerit, etiam Sum. Molin. & multi alii concedunt, licet id ipsum æquè probabiliter Ballarminus, Valentia. & plures alii apud Tann. n. 68. & 71. negent, eò quòd ex una parte ipse Jo: 18. dixerit, regnum suum non esse de hoc mundo ex altera verò parte non conduxerit tale Dominium ad Incarnationis; imò hoc ipso, quòd omnes virtutes, & has præcipuè paupertatem docere voluerit, magis expedit fuerit, ut non assumeret tale Dominium, id quod non obstat SS. PP. Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Athanasius apud Tann. cc. indicant. 4. Christum non fuisse Subditum Regibus & Principibus temporalibus; in Joannes XXII. definit; damnans errorem Marcellini, & Joannis de Janduno, qui id asseruerant, sed contra expressum S. Scripturæ Matt. 17. textum, ubi Christus aperte significavit, se liberum esse à solutione tributi, tantum propter vitandum scandalum voluisse illud solvere.

VII. Q. 7. *Quid de Filiatione Christi sentiant Theologi*
 Resp. 1. Etsi Durandus & alii plures apud Tann. n. docuerint, Christum cum addito Filium adoptivum posse, hoc tamen communius à S. Thoma & aliis negant.

quod adoptivus, ut S. Doctor loquitur, non dicatur, nisi qui est alienus, & adoptatur ex indulgentia, quod utrumque Christo non competebat. Hoc tamen non obstante eundem Christum aliquo modo dici servum DEI in quantum servus nihil aliud dicit, quam esse hominem obedientem ab alio ad omne id, quod agere libuerit; sic enim Christus, teste Apostolo ad Philipp. 2. formam servi accepit, & obediens usque ad mortem factus est; secus loquendum foret, si servus acciperetur pro eo, qui negationem æquivalentis in dignitate & throno includeret. Resp. 2. Christum verè Filium naturalem dici posse totius SS. Trinitatis, non strictè, sed tamen in sensu Theologicè proprio dicitur: Filius naturalis ille, qui est hæres non per gratiam, sed per naturam accidentalem, sed per substantiam suam; sic enim ratione unionis hypostaticæ illi Filiatio verè convenit. Si strictè foret loquendum, si strictissimè sumeretur denominatio, si de Filio naturali, prout scilicet pro eo solo sumitur, qui est verè à Christo similitudinem naturæ genitus.

VIII. Q. 8. *Quid de Sacerdotio Christi Theologi docent?* Resp. Sequentia communiter doceri. 1. Christum non fuisse Sacerdotem in latiori significatione, prout significatur Personam DEO consecratam, sed etiam in strictiore, prout sumitur pro Persona, quæ publica auctoritate constituta est ad Sacrificium DEO pro Populo offerendum; hoc enim significant verba illa Ps. 109. *Tu es Sacerdos æternus &c.* 2. Christum tantum secundum humanam naturam fuisse Sacerdotem; ita enim communiter & sententiunt Theologi contra Lutherum & Calvinum docent, Christum secundum utramque naturam fuisse verum Sacerdotem, quod tamen falsum est, cum Christus quæ humanam habuerit superiorem. 3. Christum rectè dici Sacerdotem secundum Ordinem Malchisedech, eò quod hic præfiguraverit Christi Sacrificium, uti S. Apostolus ad Hebr. 7. ostendit; quod etsi graves Authores apud Græcos, & 4. etiam de cruento Sacrificio verum esse contentent, communis tamen sententia rectius de incruento duntaxat intelligendum putat. 4. Effectum principalem Sacrificii fuisse expiationem Peccatorum unde quatenus propitiatus fuit, solis hominibus; quatenus verò impetra-

torium aut Eucharisticum, etiam ipsi Christo probabile profuit, uti Suar. d. 46. S. 4. contra Valentiam docuit. Idem Christi Sacerdotium probabiliter usque ad finem mundi duntaxat duraturum, uti Arriaga & alii sentiunt, eo quod officium Sacerdotis usque ad certum duntaxat tempus, & officium Advocati, datum videatur.

IX. Q. 9. *Quid de Mediatoris & Advocati Officio sentiant Doctores?* Resp. Sequentia communiter docentur. Christum secundum solam naturam humanam verum Mediatorem, licet radix, unde opera ipsius virtutes traxerunt, ipsa Natura divina dici debeat. Ita Tann. n. 148. cum S. Thoma & communi Doctorum; qui etiam asserunt, Christum, quatenus Deus homo est Mediatorem dici posse. 2. Eundem Christum probabile etiam in cœlis Mediatoris & Advocati officio fungatur adeo pro nobis apud Patrem intercedere, uti Suar. & Tann. n. 27. cum S. Thoma & communi sententia docentur & ex ipsa S. Scriptura Jo. I. epist. c. 2. colligitur dicens: *Et si quis peccaverit, Advocatum habemus apud patrem, IESUM Christum*; contrarium tamē sentiunt Lugo & Vasquez, iudicantes hoc ipso, quod Christus omnem potestatem ceperit in cœlo & terra, non jam ampliùs petere aliquid a Patre, sed per se conferre posse.

X. Q. 10. *Quid de advocazione Christi docent Theologi?* Resp. Sequentia doceri. 1. ipsum Christum veneratione & cultu Latriæ & adoratione (quæ nihil aliud est, quàm cultus teri tanquam præstantiori in testimonium excellentiæ exhibitus, vel, ut brevius alii cum S. Damasceno definiunt, nimis submissi significatio) honorandum esse, uti Filio nostra docet. 2. Humanitatem Christi Verbo unitam eodem quidem cultu Latriæ coli posse & debere, sed distinctione; nam ad verbum terminatur tanquam primarium objectum & per se; ad humanitatem verò concomitantem duntaxat, & tanquam ad objectum materiale ac secundarium. 3. Posse Christi Humanitatem si per se spectetur inferiori aliquo cultu hyperdulix vel latriæ imperfecte, quia ut sic adorationem Latreuticam non meretur, acque deo saltē hyperduliam. Ita Tann. n. 124. ubi asserit esse communem sententiam, licet Vasquez & nonnulli antiqui de

4. Non tantum B. Virginem & Sanctos, sed etiam
 quavis rem in mundo existentem adorari posse, si confide-
 tur ut imago bonitatis DEI, vel effectus illius unum
 cum Deo moraliter componens cum eo; licet eiusmodi propo-
 sitiones & venerationes cautè & prudenter usurpari debeant,
 ne quis putet, soli creaturæ secundum se spectatæ hunc cul-
 tum tribui.

XI. Q. II. *Quid de defectibus à Christo assumptis do-*
ctores Theologi? Resp. sequentia. 1. Christum assumpsis-
 ses defectus naturæ lapsæ communes, qui Specialem
 naturam ipsius perfectionibus repugnantiam non involvunt;
 S. Thomas & cum eo communiter alii sentiunt, & meri-
 to, quia ad finem Incarnationis expediebat, ut passibilis &
 sensibilis esset. 2. Defectus corporales particulari naturæ
 imperientes non fuisse ab eo assumptos, quia isti vel ex cul-
 tura, vel ex defectu virtutis formativæ oriuntur, quorum ne-
 cessitas in Christo locum habet. 3. Etiam animæ defectus
 non assumpsit Christum, excepto peccato, igno-
 rantia, errore, & similibus, qui cum perfectionibus Chri-
 sti non possunt. Ita iterum S. Thomas & cum eo Theo-
 logi unanimiter, ita ut aliqui de fide esse dicant, eundem
 defectibus fuisse obnoxium.

§. II.

De Communicatione Idiomatum.

I. Q. I. *Quid sit communicatio Idiomatum?* Resp. per
 hoc loco nihil aliud intelligi, quàm *prædicatum*,
 quod ad communicationem Idiomatum idem esse, ac
 communicationem Prædicatorum, quæ Christo attribuun-
 tur secundum unam naturam ob quod ipsi formaliter non
 communicant, spectato, propter conjunctionem cum altera
 naturâ, ob quam ipsi similia prædicata propriè debentur,
 quæ dicitur Deus passus propter unionem cum Homine, qui
 dicitur.

II. Q. 2. *Qua prædicata Christo attribui possint per
 communicationem Idiomatum?* Resp. In genere Humanitati
 prædicata ratione unionis hypostaticæ attribui posse omnia
 prædi-

prædicata, quæ divinitati conveniunt, cum plus enunciant, & continent ejusmodi propositiones, quam quod tale prædicatum habent in se, & in se infit Humanitati. Pro clariori tamen intelligentia, & certiori securitate in loquendo sequentes circa hanc materiam Regula à Theologis assignantur.

III. Prima Regula: Quæcunque prædicata in abstracto supposito, possunt de eo, & de se invicem prædicari in concreto; hinc dicere licet: *Deus est Homo: Homo est Deus: Deus est mortalis &c.*

IV. Secunda Regula: Proprietates Humanitatis, quæ in abstracto, neque in concreto prædicantur de Deo, & vicissim. Hinc malè dicitur: *Verbum est assumibile: Verbum est communicabile verbo.*

V. Tertia Regula: Prædicata, quæ conveniunt Naturæ in abstracto duntaxat acceptæ, non possunt de Persona divina aut supposito prædicari. Hinc malè dicitur: *Deus est, aut Deus assumibilis.*

VI. Quarta Regula: Prædicata, quæ involvunt perfectionem creati suppositi, non possunt de Persona divina prædicari. Hinc falsa est propositio: *Christus est peccator, immortuus, peccabilis &c.*

VII. Quinta Regula: *Quaedam propositiones absolute veræ, adjecta reduplicacione fiunt falsæ, ut si dicam: Christus quæ Homo est Deus, omnipotens &c.*

VIII. Sexta Regula: Quæ alterutri Naturæ essentialia, non debent de Christo denominativè prædicari. Hinc non bene dicitur: *Christus est Dominicus, humanus &c.*

IX. Septima Regula: *Quaedam propositiones in se veræ propter grassantes Hæreses non facile sunt uti prædicandæ sine limitatione; quales sunt: Christus est creatura, imparens, impassibilis &c.*

X. Octava Regula: Unumquodque dicitur factum quod de novo esse incepit. Hinc rectè dicitur: *Deus factus est Homo: non tamea vicissim: Homo factus est Deus: quia secundum Humanitatem quidem, non autem secundum substantiam incepit esse unita.*

XI. Q. 3. *An Christus unus vel plures dici debeat.*
Resp. 1. Christum absolute dicendum esse unum, sive masculinè, sive neutraliter accipiatur. Ita S. Thomas

plus non est. & cum eo unanimiter Theologi, & colligitur ex ipso
 e practico Symbolo, ubi dicitur: *non duo tamen, sed unus*
 gentia & *Christus*. Resp. 2. In sensu identico quidem dici posse,
 hanc materiam esse plura, non simpliciter, sed cum additione,
unita vel unita; hinc S. Thomas ex S. Gregorio Nazi-
 dicata in epist. 1. ad Chelid. ait. *Aliud & aliud sunt ea, ex qui-*
dicari non potest, non alius & alius.

XII. Q. 4. *Quem fructum ex hac materia de Incarna-*
one laurire debeat Theologus? Resp. triplicem præcipuè re-
 manentem esse. Primus est, ut dignam de hoc beneficio æ-
 rit de Deo gratiam concipiat, & dum considerat, Deum sic dilexisse
 mundum, ut Filium suum unigenitum daret, se per hunc a-
 morem ad mutuum amorem excitet, illamque S. Bernardi
 gratiam sibi ipsi assiduo objiciat: *Amat caritas, amat*
gratias, & nos vicem rependimus cum mensura? Secun-
 datus est, ut, dum perpendit, & credit, Christum propterea
 amatum esse, ut nos per suum exemplum ad imitationem,
 involvatur, & ad sanctè instituendam excitaret, huic studio se
 applicet (maximè cum primus discendi ardor, teste D.
 deventura, sit nobilitas Magistri) eumque in finem sa-
 cramentum S. Gregorii Naz. orat. 47. in Pasch. adhortatio-
 nem animo volvat: *Simus ut Christus, quoniam Christus*
propter nos factus est. Tertius est, ut infi-
 dem quoque de animabus, utpote ob quas tanta egit,
 zelus est Christus, æstimationem, & Zelum concipiat,
 quoque omni studio & conatu efficere studeat, ne tantus la-
 bor sine effectu suo frustretur. Eum in finem iterum
 sequitur illa S. Gregorii Naz. orat. 1. sententia perpen-
 dita est: *Huc Magistra lex tendit. Huc inter Christum &*
propheta: huc spiritualis legis perfectior & finis
est: huc exinanita Deitas: huc assumpta caro: huc nova
in mixtio, Deus, inquam, & Homo. Atque hæc
omnia propter omnia, & pro uno illo generis
nostri Principe in unum
coierunt.

CAPUT II.

DE OECONOMIA VERBI.

PER Oeconomiam istam SS. Patres nihil aliud intelligunt quàm ea, quæ Christus in natura humana vel genuit, vel passus est, vel deinceps aget. Unde S. Thomas p. 3. q. 1. totam hanc materiam in quatuor quasi partes dividit, quarum prima considerat, quæ pertinent ad ingressum Christi in mundum. In secunda, quæ spectant ad progressionem vitæ ipsius in mundo: In tertia, quæ pertinent ad egressum ipsius ex mundo. In quarta, quæ spectant ad exaltationem illius post hanc vitam; quæ quidem divisio etiam in hoc tempore retinebitur, ita tamen, ut quoniam multa ex illis quæ S. Thomas hic tractat, ex instituto examinare ad Scripturæ Interpretes pertinet, hoc loco non nisi breviter agantur.

ARTICULUS I.

De ingressu Christi in mundum.

In hoc ingressu S. Thomas à q. 27. duo præcipue consideranda in genere notat, aliqua nempe, quæ ad Matrem concipientem ac parientem; & alia, quæ ad Filium conceptum, natum, & educatum pertinent, quæ breviter sequentibus duobus §§. indicabuntur.

§. I.

De iis quæ ad Matrem Christi pertinent.

I. De hac quinque præcipue capita post S. Thomam discutiunt Theologi, scilicet conceptionem, Sanctificationem, scientiam, & gratias gratis datas, virginitatem, Assumptionem, de quibus totidem quæstiones proponuntur.

II. Q. 2. *Quid de Conceptione B. Virginis doceant Theologi?* Resp. Sequentia serè, 1. Eandem secundum litteras

paternam ex tribu Juda, ac stirpe Regia Davidis natam esse
 parti illud Isaia 11. *Egredietur Virga de radice Iesse, & flos de
 radice eius ascendet.* 2. Eandem habuisse etiam cognatio-
 nem cum tribu Levi; licet autem Tann. d. 2. de Inc. q. 1. n. 4.
 incertum esse dicat, quâ ratione id acciderit, addit tamen
 27. verius esse, & SS. Patrum doctrinæ conformius, eam ex
 tribu Sacerdotali seu Levitica descendisse. 3. Etiam ex eâ-
 dem Familia cum Iosepho fuisse; id enim in Matrimoniiis
 Deus Num. 36. præceperat. 3. Et si probabile sit, Genealo-
 giam B. Virginis esse illam, quam S. Lucas c. 3. describit, quæ
 ad Davidem diversos à S. Iosepho progenitores habue-
 rit, atque adeò Iosephum ex Davide per Salomonem, B. Vir-
 ginem verò ex Davide per Nathan descendisse, uti non pau-
 ca apud Tann. n. 8. censent, veterem tamen & veriore sen-
 tentiam esse, quòd Genealogia vera B. Virginis sit illa, quam
 Matthæus c. 1. naturales S. Iosephi Parentes describens assi-
 gnavit, quòdque adeò S. Lucas legales tantùm S. Iosephi Pro-
 genitores numerârit; hæc enim opinio & variis S. Scripturæ
 locis, & communi SS. Patrum & Fidelium sensui confor-
 mior esse, ut fusc Tannerus n. 13. & seq. ostendit.

III. Q. 3. *Quid de sanctificatione B. Virginis doceant
 Theologi?* Resp. *Sequentia.* 1. Eam per gratiam sanctifi-
 cationem in ipso adhuc utero sanctificatam fuisse. 2. Verissi-
 mum esse, eidem tunc gratiam (atque adeò propter con-
 ceptionem etiam virtutes infusas) in majori gradu & intensio-
 re fuisse collatas, quàm ulli unquam Angelo aut Homini
 data fuerit, cum per eam fuerit B. Virgo ad Maternitatem
 disposita, atque adeò sicut Maternitas excedit dignitate o-
 mnes alios favores & gratias, ita etiam ipsa gratia velut dis-
 pensatio eosdem excedere debuerit. 3. Tam perfectè fuisse
 sanctificatam, ut concupiscentia seu fomes peccati nunquam
 in eam præveniret, & in actum eruperit; etsi verò S. Tho-
 mas, & multi alii putent in prima sanctificatione ligatum
 vitæ, in ipsa verò Filii conceptione primum extinctum
 fuisse, alii tamen apud & cum Tann. n. 38. probabiliter statim
 ab initio sanctificationis extinctum fuisse existimant. 4. Non
 obstante hæc sanctificatione B. Virginem per totam vitam
 mensurè augmentum gloriæ, utpote quæ, sicut viatrix a quæ
 ac illi existit, ita meritò privilegiò quoque viatorum gaude-
 re de-

re debuerit. Et si verò Suar. Vasq. & alii apud & cum Tann. n. 54. valde probabile putent, eidem etiam perfectum tantum usum in ipso conceptionis instanti concessum; & hunc omnino S. Albertus, S. Bernardus, S. Bernardinus & plures alii apud Tann. n. 55. nec per ipsum etiam somnum interruptum fatentur contendunt; sicque ad tantum meritum cumulum pervenisse Suar. d. 18. S. 4. existimet, ut in fine vitæ omnes Angelos & Homines collectivè acceptos in gratia superæccretam tamen omnia non satis certa sunt, cum primum S. Thomas & alii negent; secundum Tannerus. n. 55. cit. naturæ ordinem verum, nec ab antiquis SS. Patribus & Theologis asseruntur dicat; tertium verò primus Suarez docuerit, idèoque videtur Tann. n. 60. piè quidem & probabiliter dici, sed tamen communi simplici Populo non facilè adstruendum judicet, maxime cum S. Thomas q. 27. a. 5. ad. 1. satis innuat, soli Christo vel Filio Dei & capiti omnium Sanctorum proprium fuisse, ut haberet tantam plenitudinem gratiæ, quæ in omnes recedat juxta illud Joan. 1. c. *De plenitudine eius nos omnes accepimus.* 5. Probabile quidem à Canisio & aliis nonnullis iudicari, B. Virgini in conceptione originalem etiam Justitiam fuisse concessam; hoc tamen à Suar. & aliis apud & cum Tannero n. 49. probabilius negari, quia licet habuerit quos originalis justitiæ effectus (speciatim verò hunc quod ex speciali Dei protectione nec venialiter quidem peccare potuerit) non habuit tamen omnes, cum nec immortalis, nec impassibilis quoad animam & corpus extiterit.

IV. Q. 4. *Quid de Scientia B. Virginis, & gratia gratis datis sentiant Theologi?* Resp. Sequentia communius docentur. 1. B. Virginem cognitione Mysteriorum Fidei superæccretam omnes Apostolos & Theologos; uti unanimiter sentiunt SS. Patres, teste Tann. n. 68. & præ cæteris clarissime S. Anselmus affirmat dicens: *Licet Apostoli per revelationem Spiritus Sancti edocti fuerint omnem veritatem, incomparabiliter tamen eminentius ac manifestius ipsa per eum Spiritum veritatis, hanc veritatis profunditatem intelligebat; & per hoc multa eorum hanc revelabantur; qua in se non solùm simplici scientia sed per effectum, ipso experimento didicerat.* 2. Probabiliter eam etiam habuisse scientiam Theologicam, & habitus scientiarum naturalium per accidens infusos, utpote quos & ipse Adam habuit

bitur, & verò etiam ad exactam Scripturarum intelligentiam, & morum perfectam prudentiam requirebantur, uti Saar. & alii apud & cum Tann. n. 71. & 72. docent, indeque merito concludunt, nullam in ea ignorantiam fuisse, cum nihil nesciverit eorum, quorum scientia necessaria, aut statui suo consentanea fuerit. 3. Scientiam per se infusam, quam Christus habebat, ipsi quoque B. Virgini concedi quidem S. Bernardino & pluribus aliis apud Tann. n. 74. hunc tamen Saar. negativam sententiam probabiliorē iudicare, eò quod nec apud antiquiores Patres ac Theologos ulla hujus doctrinæ mentio reperitur; nec scientia ista ad sanctitatem illius necessaria, aut statui viatoris accommodata fuerit; licet non neget hi Authores species quasdam altioris ordinis eadem fuisse probabiliter infusas, quibus sine conversione ad christianam vitam uti potuerit. 4. Quoad gratias gratis datas, probabiliter illi donum Sapientiæ, & Scientiæ quoad intelligentiam Scripturarum, Interpretationis sermonum, Discriminis Spirituum, imò & donum linguarum, & gratiam miraculorum & Sanitatum concessam fuisse; maximè post adventum Spiritus Sancti, quando & ipsa fidei mysteria passim adhibebat & confirmabat; licet S. Thomas & alii illi usum Sapientiæ in docendo, & ideo etiam facultatem patrandi miracula negent.

V. Q. 5. Quid de Virginitate Deiparæ doceant SS. Patres & Theologi? Resp. duo præcipuè. 1. Eam ante, in, & post partum verè Virginem quoad corporis integritatem extitisse; ita namque unanimiter SS. Patres & Theologi docent; non enim fas erat, inquit S. Augustinus S. 6. de Nativ. ut per ipsius adventum violaretur integritas, qui venerat sanare corruptam. Et ideo hæc integritas per portam Orientalem Ezech. figurabatur, de qua ibidem dicitur: *Porta hæc clausa est, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa Principi.* 2. Eandem virginem ante Matrimonium contractum habuisse propostam Virginitatem servandi, sed etiam voto illud confirmasset: eò quod Virginitas in ea, velut prima Observatrice excellere debuerit, perfectior autem sit Virginitas cum, quàm sine voto. S. Thomas tamen & nonnulli alii apud Tann. n. 111. quærant, eam hoc votum non nisi post desponsationem

cum S. Josepho concepisse; ante istam verò conditionem duntaxat Virginitatis propositum habuisse, si scilicet Deo magis placere cognitura esset. 3. Matrimonium B. Virginis cum S. Josepho fuisse verum & legitimum, ac probabiliter ante conceptionem verbi contractum, uti teste Tann. n. 131. communiùs sentiunt SS. Doctores, eò quòd sic fieri ad prospiciendum famæ B. Virginis oportebat. Licet non delirint, qui putent probabiliter defendi posse, inter B. V. & S. Josephum tantum Sponsalia de futuro intercessisse, quorum tamen sententiam Tann. n. 132. vix sine temeritate defendi posse censet; eò quòd S. Scriptura B. V. expressè vocet uxorem.

VI. Q. 6. *Quid de ipsa morte & Assumptione B. Virginis sentiant Theologi?* Resp. Sequentia duo. 1. Etsi alii doceant B. Virginis mortè anno sexagesimo illius, alii septuagesimo secundo contigisse, communiùs tamen probari sententiam, quæ sexaginta tres annos ei pro vita concedit, juxta Sententiam aliorum opinionem apud & cum Tann. n. 240. eò quòd hanc opinio & Chronicis Historiæ Ecclesiasticæ & Fidelium consensu persuasione Salutationem Angelicam ter & sexaginta ad honorem hujus ætatis recitantium sit conformior.

§. II.

De iis, quæ ad ipsum Christum conceptum pertinent.

I. N. Q. 1. *Quid de Conceptione Christi doceant Theologi?* Resp. Sequentia communiter doceri. 1. Christum verè ex substantia B. Virginis conceptum fuisse, corpusque assumpsisse; sic enim S. Paulus Gal. 4. testatur dicens; *Adhuc Deus Filium suum, factum ex muliere.* 2. Corpus Christi fuisse formatum in utero B. Virginis tanquam naturali in loco conceptionis; uti ex Matt. 1. c. colligitur. 3. Causam principalem efficientem formationis corporis Christi fuisse Spiritum Sanctum, de quo in Symbolo Apostolorum potius conceptus dicitur, quàm de aliis Personis, eò quòd Incarnatio fuerit opus amoris, gratiæ, & sanctificationis, qui omnes effectus propriè Spiritui Sancto attribui solent; B. Virginem verò, etsi D. Bona Ventura & Scotus physicè concurrisse putent, D. Thomas tamen & alii plures apud & cum Tann. n. 131. tenuerunt.

...tum passivè ministrando materiam cooperatam fuisse existi-
...ant. 4. Formationem hanc in primo statim instanti con-
...ceptionis contigisse, uti S. Thomas & alii SS. Patres apud
...Iam. n. 18. ec. docent, eò quòd non decuerit, corpus non per-
...ficè organizatum à Verbo assumi.

ARTICULUS II.

De progressu Christi in Mundo.

I. Q. 1. De hoc S. Thomas à q. 35. Sequentes mate-
...rias tractat, scilicet de Nativitate, legalibus observatis, Con-
...secratione, Baptismo, Tentatione, Miraculis, Transfiguratione,
...de quibus proinde & hic totidem quæstiones proponen-
...tur.

II. Q. 2. Quid de Nativitate Christi doceant Theolo-
...gi. Resp. Tria à S. Thoma & aliis doceri. 1. Nativitatem
...fuisse salva Matris integritate, & probabiliter etiam sine o-
...mnibus Puerperii Sordibus contigisse; eò quòd hic modus
...magis decuerit Dei Nativitatem. 2. B. Virginem verè in
...hoc Nativitate officium Matris exercuisse, ita ut verè *Deorò-*
......id est, Dei Mater diceretur. 3. Manifestationem Nati-
...vitate sapientissimo modo fuisse peractam; cum enim salus
...hominum futura per Christum ad totam Hominum Uni-
...versitatem pertineat, idcirco ut hoc in ipsa Nativitate præfi-
...gatur, omnibus conditionibus hominum est manifesta-
...tum, nam, ut notat S. Augustinus S. 4. de Epiph. Pastores fue-
...rent Israëlitarum, Magi Gentiles; illi propè, isti longè, utrique
...geni ad angularem lapidem concurrunt.

III. Q. 3. Quid de Legalibus à Christo observatis do-
...ceant Theologi? Resp. per Legalia à S. Thoma, qui q. 37. 2. 4.
...articulum proponit, aliud nihil intelligi, quàm circumci-
...sionem, & Oblationem Christi in Templo ex antiqua legis
...præcepto factas, de quibus sequentià docent Theologi cum
...S. Thoma. 1. Circumcisionem licet fuerit in remedium pec-
...catorum originalis, & in signum fœderis cum Abrahamo initi,
...et promissionis de Christo ex semine ejus nascituro factæ in-
...itum, qui uterque finis in Christo locum non habere vide-
...tur, convenienter tamen Christo adhibitam esse; tum quia
...per circumcisionem primariò etiam consignabatur Populus
...Dei

Dei, & Homines peculiari cultui Dei destinati, qui finem suum iam in Christo locum habebat; tum quia sic expediebatur veritatem carnis suæ ostendendam; approbationem circumcissionis à Deo institutæ; probationem suæ stirpis ab Abraham descendens; tollendam Judæis exultationem, quæ eum velut incircumcisum non reciperent; obedientiam in exemplo commendandam; conformationem cum Hominebus, dum, sicut in similitudinem carnis peccati venerat, istam remedium peccati non respuebat; legis onus in se ferendum, ut alios ab eo liberaret. 2. Oblationem Christi præscripto legis factam esse, quia, licet Suarez d. 16. S. 1. verba legis Num. 18. *Quidquid primum erumpit ex vulva cuncta carnis, quam offerunt Domino, tui iuris erit, &c.* intelligenda existimet de modo ordinario nascendi, quo vitæ meatus carnis perfectè aperiuntur, Tannerus tamen n. 1. cum aliis putat, æquè probabiliter ea intelligi de eo, quod primò quomodocunque exit per vulvam.

IV. Q. 4. *Quid de Conversatione Christi doceant Theologi cum D. Thoma?* Resp. Sequentia quatuor à S. Thoma doceri. 1. Convenienter Christum vitam non solitariam, sed socialem instituisse, eò quòd venerit in mundum ad homines verbo & exemplo instruendos, & à peccato liberandos, ut per ipsum habeamus accessum ad Deum; ad quem finem magis conducebat socialis, quàm solitaria vita; Quandoquidem tamen etiam in solitudinem secessit ob rationem à S. Gregorio Naz, orat. 20. de S. Basilio sequentibus verbis indicatam. *Cum solitaria vita, & qua Societate gaudet, ut plurimum inter se dissident, & pugnant, ne utraque omnino vel commoda, vel incommoda sua, pura & impermixta haberet, præclarè inter se permiscuit, ut hæc contemplatio communicationi pers esset, nec contemplatione actio careret, sed quemadmodum terra & mare, ita etiam hæc dua vita commoda sua inter se communicantes, ad unicam Dei gloriam concurrerent.* 2. Christum etiam quoad victum & cultum corporis, non quidem regalem, sed nec austerum, sed communem vivendi modum elegisse, ut hæc ratione facilior ipsi esset ad conversationem accessus, & ut omnibus omnia factus omnes lucrifaceret. 3. Docuisse nihilominus, ut vitam quoque pauperem duceret, ut passim de eo Scriptura testatur; eò quòd sic congruebat prædicationi

ificationis officio; & ut tantò major virtus Divinitatis apparet, quantò per paupertatem videbatur abjectior. 4. Eun-
dem secundum legem Moysis conversatum esse, licet alioqui
non subiceretur; ut eam observando in seipso consum-
maret, & terminaret; ut Judæis scandali occasionem subtra-
heret; ut Homines à servitute legis liberaret.

V. Q. 5. Quid de Baptismo Christi S. Thomas & Theo-
logi doceant? Resp. Triâ præcipuè. 1. Eum solo baptismo
sanctis, non autem baptismo à se instituto baptizatum esse;
priori quidem baptismo suscepto, tum ut aquas san-
ctificaret, & vin generandi illis tribueret; tum ut baptismum
illud approbaret; tum ut ostenderet, cum quâ dispositione
officium prædicandi accedendum foret, Posteriori verò
baptismo à se institutum non suscepisse, quia iste ad Spiri-
tuum regenerationem institutus fuerat, quâ ipse non indi-
gebat. 2. In Jordane baptizatum fuisse, ut significaret,
quod admodum Filij Israel per Jordanem fluvium in terram
promissionis introducti sunt, ita per baptismum suum olim
sanctos in regnum cœlorum introductum iri. 3. Etsi pu-
tatur aliqui eum circa annum ætatis trigessimum secundum,
alii circa trigessimum primum, alii circa vigessimum nonum
baptizatum esse, communiorem tamen & veriore senten-
tiam docere, eum circa annum trigessimum nondum exple-
tum, baptismum hunc suscepisse; eò quòd hæc sententia
conformior sit verbis Evangelistæ Lucæ c. 3. dicentis: *Et ipse*
erat annorum quasi triginta.

VI. Q. 6. Quid de Tentatione Christi doceant S. Tho-
mas & Theologi? Resp. Quatuor de hac doctrinas à S. Tho-
mas præcipuè tradi. 1. Christum tentari voluisse, ut nobis contra
tentationes exemplum & auxilium præstaret; & qualiter eas
evitare valeamus, instrueret. 2. In deserto convenienter
tentatum, ut Hominem de Paradiso ejectum in deser-
to exilio liberaret. 3. Convenienter etiam post jejuni-
um tentari ad exemplum & instructionem nostram,
ut similes esse discamus, cum in nobis aliquid boni esse
incipimus; & ut sciamus, per jejunium nos præparari de-
bet adversus tentationes. 4. Convenienti quoque ordine
tentatum esse ab Evangelista trinam tentationem; quia
tentatio tentavit ipsum de eo, quod appetunt etiam quantum
cunquo

cunq̄ue Spirituales viri, scilicet de Sufſtentione corporalis naturæ. Deinde proceſſit ad id, in quo Spirituales viri quando deficiunt, ut ſcilicet aliqua ad oſtentionem operentur. Denique tentationem perduxit ad id, quod non eſt Spiritualem, ſed carnalium virorum, ſcilicet ut divina gloriam concupiſcant ad contemptum Dei; & ideo in prima duabus tentationibus dixit: *Si Filius Dei es*; non autem in tertia, quia hæc tentatio non conuenit Spiritualem viris.

VII. Q. 7. *Quid de prædicatione & doctrina Chriſti doceant Theologi?* Reſp. Tria potiſſimum. 1. Chriſtum conuenienter Judæis potiùs Salutem prædicâſſe, quàm Gentibus; tum ut oſtenderet per ſuum adventum promiſſiſſe fuiſſe impletas; tum ut ejus adventus oſtenderetur eſſe Deo; tum ut Judæis auferret calumniandi materiam, diſtinctive ideo ſe rejeciſſe ejus doctrinam, eò quod ad Gentem priùs Apoſtoloſ miſerit. 2. Chriſti doctrinam concretè publicam fuiſſe, eò quod & in ſe fuerit optima, & accepta rita ſcitu; licet autem interdum aliqua per Parabolas occultaverit, hæc iplas tamen Diſcipulis, & per hos etiam alios explicavit. 3. Chriſtum ſuam doctrinam verbo potiùs, quam ſcripto tradidiſſe, eò quod hic modus utpote perfectior doctrinam illius decuerit; & ipſa doctrina tam ſublimis & excellens fuerit, ut difficulter ſcripto comprehendi poterit.

IX. Q. 8. *Quid de miraculis à Chriſto patratis doceant Theologi?* Reſp. Tria præcipuè doceri. 1. Quæ ſimplicis generis miracula à Chriſto fuiſſe patrata, videlicet circa Spirituales ſubſtantias, obſeſſoſ à Dæmonibus liberando, circa cœleſtia corpora, Solem obſcurando, ſtellam Magi adducendo, &c. circa Homines in corporibus ægris ſanandis, moriſque excitandis, peccatoribus mirabiliter converſandis, &c. circa irrationales creaturas terreſtres, ventis imperando, aquam in vinum convertendo, panes multiplicando: circa ſeipſum, è Virgine ſumendo carnem, ambulando ſuper aquas, ſe tranſfigurando, reſurgendo, aſcendendo in cœloſ. 2. Hæc miracula non quidem fuiſſe ſimpliciter neceſſaria ad doctrinam ejus perſuadendam (quia virtus doctrinæ non erat alligata miraculis, ſed poterat aliis modis interſuadere), ſed poterat aliis modis interſuadere, eò quod neceſſaria ad bene eſſe, & juxta ordinariùm divinæ Providentiæ.

deceat modum; imò suppositis vaticiniis asserentibus, Mes-
 sam similia miracula patraturum, simpliciter necessarium
 fuisse, talia à Christo miracula patrari. 3. Eadem miracula
 tum ob ipsam speciem operum, tum ob modum patrandi
 (scilicet propria potestate, & non orando, ut alii facere
 solebant, eadem patravit) fuisse non tantum sufficientia ad
 doctrinam Christi persuadendam (hinc ipse dicebat Jo. 10.
Si quis non vultis credere, operibus credite.) Sed etiam ad divi-
 nitatem ejus demonstrandam, prout conjuncta fuerunt cum
 prophetiis Messiam Deum fore prædicentibus, & ipsa asser-
 tione Christi se Deum esse affirmantis, unde Jo. 5. dixit: *scri-
 pturæ sunt, quæ testimonium prohibent de me; sine his enim
 non absolute potuisset ex miraculis cognosci cum etiam pu-
 erum per Dei virtutem similia miracula patrare potuis-*

IX. Q. 9. *Quid de Transfiguratione doceant Theologi?*
 Iterum tria præcipuè à S. Thoma q. 45. doceri. 1. Con-
 venienter hanc Transfigurationem esse factam, ut contem-
 platione semper manentis gaudii ad breve tempus delibata,
 quæ Apostoli adversa tolerarent. 2. Claritatem, quam
 Christus habuit, fuisse quoad essentiam, ipsam clarita-
 tem gloriæ, in hoc tamen distinctam, quod gloriæ claritas sit
 permanens, hæc verò transiens fuerit, unde nec dotis glorio-
 rum proprie merebatur. 3. Convenienter pro testibus
 Transfigurationis partim Moysen & Eliam velut præ-
 cædentes; partim Apostolos velut sequentes elegisse, ut o-
 mnes se gloriam antecedentibus ipsum, & subsequenti-
 bus communicaturum.

ARTICULUS III.

De Egressu Christi ex Mundo.

I. De hoc sequentia capita tractat S. Thomas à q. 46. vi-
 detur de passione, de Morte, de Sepultura, de descensu ad in-
 fernum, de quibus in hoc quoque articulo totidem quæstiones
 proponuntur.

II. Q. 1. *Quid de Passione Christi doceant cum S. Tho-
 ma Theologi?* Resp. Sequentia communiter doceri. 1. Passio-
 nem seu dolores Christi fuisse tam extensivè, quàm intensivè
 summos

summos, & majores, quam ullus unquam hominum in terra
 haecenus passus fuerit, vel deinceps passurus sit. *Extensivè*
 quidem, quia passus est ab omni genere hominum, Gen-
 tibus scilicet & Judæis, Maribus & Feminis: in omni genere
 bonorum, Amicorum videlicet, famæ, honoris, corporis, & animæ,
 bonorum externorum; in omnibus membris & sensibus.
Intensivè autem, quia acerbissimos hos dolores effectum
 tum ipsæ causæ passionis; tum conditio subjecti, scilicet
 aëra complexio corporis, & firmior, clariorque apper-
 hensio animæ; tum ex puritate dolorum & tristitia
 qui per nullam considerationem rationis temperabat
 tum ex libera voluntate Christi, quâ tantam quantitatem
 dolorum assumpsit, quantum sciebat esse proportionatam
 magnitudini fructus, qui inde sequebatur. 2. Passionem
 tam quoad genus & circumstantias mortis, quam quoad
 locum & tempus convenientissimam fuisse; nam suppositum
 ligni elegit, ut responderet peccato primi Parentis per
 pomi ex ligno verito decerpti; tam acerbos dolores tollens
 copiosior esset redemptio, abundantior caritatis, & clarior
 justitiæ divinæ in peccatis vindicandis demonstratio: tam
 duos Latrones crucifigi voluit, ut, quemadmodum S. Thomas
 q. 46. a. 11. ait, in ipsa patibuli specie monstraretur illa, quæ
 in judicio ipsius, omnium hominum faciendâ est differ-
 entia ut S. Augustinus tr. 31. in Joann. dicit, *ipsa crux, quæ
 dicitur tribunal fuit; in medio enim iudice constituto, unus
 credidit, liberatus: alius, qui insultavit, damnatus est: hoc
 significabat, quid facturus esset de vivis & mortuis, alios
 ad dextram, alios verò ad sinistram.* 3. Eandem passionem
 causavisse nostram salutem tum per modum meriti, & hoc
 abundantis satisfactionis (propter excessum caritatis, et quod
 patiebatur: & propter dignitatem vitæ, quam pro
 nobis assumpsit) & propter magnitudinem doloris assump-
 tum per modum Sacrificii & Redemptionis, cum tota
 facta fuerit in honorem Dei ad ipsum placandum, & per
 eandem nos à servitute Diaboli redemerit. 4. Effectus
 passionis Christi fuisse remissionem peccatorum, tam quoad
 penam, quam quoad pœnam; liberationem à potestate
 Diaboli, reconciliationem cum Deo, reservationem januæ celestis
 & Christi exaltationem, uti fufius S. Thomas totâ q. 46.
 monstrat.

III. Q. 2. *Quid de Morte Christi doceant S. Thomas & Theologi?* Resp. Sequentia ferè. 1. Christum convenienter mortem elegisse, tum ut satisfaceret melius pro genere humano morti adjudicato; tum ut veritatem naturæ assumptæ ostenderet; tum ut moriendo nos à timore mortis liberaret; tum ut ad moriendum Spiritualiter peccato nos incitaret; tum ut à mortuis resurgendo virtutem suam contra mortem ostenderet, & nobis Spem resurgendi à mortuis faceret. 2. Animam Christi verè fuisse separatam à corpore, non tamen divinitatem, sed hanc cum corpore & anima manens unitam, atque adeò secundum proprietatem verborum non fuisse verum dicere: *Christus in sepulchro iacet*; cum hoc nomen solum supposito subsistenti in duabus naturis conveniat; sed solummodo per Synecdochon similes propositiones formari potuisse, tribuendo parti totius appellationem. 3. Mortem hanc Christi juxta communioem sententiam anno trigesimo tertio expleto, die 25. Martii; circa horam tertiam pomeridianam contigisse, uti fufius quoad regulas partes Tann. q. 3. du. 2. ostendit.

IV. Q. 3. *Quid de Sepultura Christi doceant S. Thomas & Theologi?* Resp. Tria præcipuè. 1. Christum sepeliri voluisse, tum ad veritatem mortis comprobendam; tum ad spem resurrectionis faciendam iis, qui in sepulchro erant; tum ut resurrectio illius mirabilior appareret. 2. Corpus Christi in sepulchro non fuisse incineratum, ne illius mortis immutatio Naturæ adferberetur. 3. Unà duntaxat die, & octiduo noctibus ipsum in sepulchro jacuisse, quia per unam tantum mortem à duplici morte, animæ scilicet & corporis liberatus sumus:

V. Q. 4. *Quid de Sepultura Christi, & descensu ad Inferos S. Thomas & Theologi doceant?* Resp. Sequentia ab iis sentiuntur. 1. Christum verè & quoad substantiam animæ in inferum descendisse. idque ab ipso factum, tum ut liberationem hominum ab inferno melius significaret; tum ut vincere duceret; tum ut potestatem suam in inferno etiam ostenderet; tum quia, cum ille locus pro Sanctis animabus deputatus fuerit, non potuit anima illius aptiori loco consistere. 2. Eandem Christum substantialiter ad solum limbum Inferorum descendisse, ibique deventis essentialem beatitudi-

nem contulisse, ac probabiliter etiam ex limbo eduxisse, que in quodam aëris loco detinuisse usque ad ascensionem ad purgatorium verò & infernum tantum quoad effectum descendisse, animabus scilicet purgatorii solatium aliquo per spem gloriæ factam afferendo, & aliquos fortè etiam omnino liberando; damnatos verò de sua malicia & indolentia confutando, ut loquitur S. Thomas q. 52. a. 2. 3. animam Christi toto illo triduo in limbo mansisse, uti S. Thomas, & omnes Scholastici, teste Tann. l. c. n. 79. docent Nicephorum volentem eadem horâ, quâ ad Inferos descendit, rediisse cum Patribus è limbo eductis.

ARTICULUS IV.

De iis, quæ spectant ad exaltationem Christi.

I. Ad hunc articulum quatuor pertinent quæstiones à S. Thoma à q. 53. tractatæ, scilicet de Resurrectione Christi, de Ascensione, de Sessione ad dexteram, de iudiciaria potestate, de quibus totidem hic quæstiones proponuntur.

II. Q. 10. *Quid de Resurrectione Christi docent S. Thomas & Theologi?* Resp. Sequentia ab iis doceri. 1. Inconvenienter factam esse, tum ad commendationem divinæ justitiæ, cui convenit exaltare illos, qui seipso propter Deum humiliant; & merita justorum digna retributione compensare; tum ad confirmationem fidei de divinitate Christi, tum ad erigendam spem nostram de resurrectione olim sortitura; tum ad informationem vitæ nostræ, ut, sicut ille resurrexit; ita nos in novitate vitæ ambulemus, ut Apostolus ad Rom. 6. monet. 2. Conveniens quoque fuisse, ut tertio die resurgeret, tum ad implenda vaticinia & ipsius Christi demonstrationem de resurrectione tertia die futura; tum ad demonstrandam illius veram humanitatem & mortem, ad quam demonstrationem requirebatur, ut non statim resurgens. Porro per tres dies & noctes docent non intelligendos tres integros dies & noctes, sed unum totum, nempe Sabbatum, & duos non integros, scilicet Feriæ Sextæ & diei Dominicæ; sic enim sapius in communi modo loquendi dies & noctes accipiuntur, uti pluribus Tannerus n. 96. demon-

3. Eandem Resurrectionem probabiliter 27. Martii
 in ipsa aurora, sat longè tamen ante verum Solis ortum con-
 cipiisse, uti S. Thomas q. 53. a. 4. ad 3. & communius Scholastici
 apud & cum Tann. n. 99. docent; sic enim facilius Evangeli-
 zæ diversimodè loquentes conciliantur. 4. Christum rectè
 à Paulo 1. Cor. 15. vocari *Primitias dormientium*; eò quòd
 primus ad vitam immortalem resurrexerit; reliqui verò,
 quos S. Matthæus 27. c. de monumentis exiisse dixit, vel ad
 mortalem duntaxat vitam surrexerint, uti cum multis SS. Pa-
 tribus S. Thomas q. 53. a. 3. & alii existimant; vel certè, ut
 alii SS. Patres & Interpretes apud & cum Tann. n. 115. volunt,
 primum cum Christo resurgente, vel paulò post ad vitam im-
 mortalem fuerint resuscitati, sicque S. Matthæus per anticipa-
 tionem duntaxat hoc signum Resurrectionis mortuorum
 cum aliis signis enarravit.

III. Q. 2. *Quid de Ascensione Christi doceant S. Thomas
 & Theologi?* Resp. Sequentia 1. Christum propria virtute
 cælos ascendisse, non tantum Divinitatem, sed etiam Huma-
 nitatem spectando; quatenus scilicet anima illius glorificata
 corpus pro libitu movebat. 2. Eundem juxta S. Thomæ qui-
 bus sententiam super omnes cælos ascendisse, ita ut extra
 sententiam cælestium corporum ipsi superficiem cæli Em-
 pti insisteret; alios tamen apud & cum Tann. n. 118. pro-
 babiliter etiam contrarium docere, quòd scilicet intra cælum
 præter altiori, quàm alii Sancti loco consistat. 3. Ascen-
 sione quoque ipsum super omnem creaturam Spiritualem;
 licet secundum suæ naturæ conditionem sit inferior
 creaturis Spiritualibus, ob unionem tamen hypostaticam
 præterior est, & digniorem locum meretur. 4. Ascensionem
 causam fuisse nostræ salutis exemplarem (quatenus se-
 cundum dignitatem & propositum Dei prima fuit) & aliquo-
 modo effectivam, quatenus scilicet Ascensione sua spem no-
 stram Ascensionis conciliavit, & supposita Ascensione velut
 ratione ex parte agentis, Ascensionis nostræ causa est.

IV. Q. 3. *Quid de Sessione Christi ad dextram Patris
 doceant S. Thomas & Theologi?* Resp. Sequentia præcipuè,
 1. Sessionem & dextram hoc loco Metaphoricè accipiendam
 esse, ita ut per sessionem nihil aliud, quàm quies & potestas
 præcedens, per dextram verò beatitudo intelligatur. 2. Chri-
 stum,

stum si humanitas nuda spectetur, eatenus tantum sedens dextram Patris, quatenus bonis paternis potioribus præteris creaturis gaudet, id est, majori beatitudine fruatur, & iudiciariam potestatem accepit, si verò eadem ut unita spectetur, tum sicut verè Deus est, ita æquali quoque honore cum Patre dignus est, atque adeò meritò ad dextram Patris sedens dicitur. 3. Sessionem hanc adeò Christo propriam esse, nulli creaturæ competere possit, cum soli ipsi propter unionem hypostaticam æqualitas gloriæ cum Patre, & iudiciaria potestas conveniat.

V. Q. 4. *Quid de iudiciaria Christi potestate S. Theologi doceant?* Resp. Sequentia quinque. 1. Iudiciariam potestatem specialiter Christo convenire, quòd ad Judicem præter potestatem Subditos coercendi, & rectitudinis Zelum propriè requiratur Sapiencia, secundum quam formetur iudicium; Christus autem sit Sapiencia generata, & veritas à Patre procedens, & ipsum perfectè representans. 2. Eandem potestatem Christo etiam, quatenus homo est, convenire, cum quæ homo sit caput totius Ecclesiæ, atque adeò præ cæteris Hominiibus meruerit, ut Iudex omnium hominum, & ex consequenti etiam aliarum rerum constitueretur. 3. Non tantum respectu rerum sublunarium, sed etiam respectu Angelorum potestatem illi iudiciariam convenire, cum propter unionem hypostaticam meruerit super omnes Angelos exaltari, atque adeò etiam iudicare eosdem, ut S. Thomas q. 59. a. 6. argumentatur.

VI. Q. 5. *Quis fructus ex hac materia de Oeconomico Verbi à Theologo sit hauriendus?* Resp. Triplicem præcipue hauriendum esse. Primus est, ut grato animo agnoscat, & æstimet beneficia per hanc Christi Oeconomiam collata; quæ quidem breviter, sed optimè expressit S. Bernardus dum in epist. quædam dixit; *Nemo hominum novit, sed nos scire potest ad plenum, quid boni ad gratiam; quid commodi ad Sapientiam; quid decoris ad gloriam; quid commoda ad salutem, penes seipsam contineat huius venerandi mysterii, & humana Redemptionis inscrutabilis altitudo.* Secundus est, ut bene apprehendat, aliisque inculcet tria officia Christi præmaria, nempe Ducis, Magistri, ac Redemptoris, quæ ipse indicavit Jo. 14. dum dixit: *Ego sum via* (quia duco ad celum)

(*quia docco Homines veritatem*) & *vita* (quia redempturus sum illos.) Hinc S. Leo S. 4. de Resurr. *Christus, inquit, est via Sancta conversationis, veritas doctrina divina, vita beatitudinis sempiterna.* Et S. Cyrillus; *Christus est novus via per vita actionem, veritas per Fidei rectitudinem, vita per sanctificationem.* Tertius fructus est, ut pariter bene apprehendat tria officia, quæ vicissim qui vis homo erga Christum præstare debet, nempe 1. *Caritatem tenerrimam propter dilectionem;* quod officium pulchrè indicavit S. Augustinus, cum alicubi dixit: *Domine, qui tibi non servit, quia creatus es, infernum meruit; qui verò tibi non servit (& te diligit) quia redemptus est, meretur, ut novus pro eo infernus fiat.* Et eandem sensum S. Bernardus super Cant. *Dignus planè est servus, inquit, qui tibi, Christe, recusat vivere; & qui tibi non prodesperat; & qui curat esse nisi propter te, pro nihilo est, & non est.* 2. *Gratitudinem maximam propter Redemptionem;* ut S. Bernardus sapienter advertit, totum se quisque debet pro se facto, quid addet pro se refecto, & refecto hoc modo: 3. *Imitationem studiosissimam propter perfectionem;* hoc enim Dominus JESUS, ut ait S. Laurentius Justin. c. 5. *quæ vitæ quod alios verbo docuit, ipse suo primò formavit exemplo, utrumque nobis, & meritum patientibus, & patienti speculum factus.* Hinc & ipse denuo ad omnes homines repetit, quod olim Jo. 13. ad Apostolos dixerat; *Exemplum dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Hinc ad eò meritò concludit S. Bernardus S. 4. de adu. *Omnia virtus tam longè abest à vera virtute, quam longè abest ab eà formà, quam verbo & exemplo commendavit Christus in carne.*

CAPUT III.

DE SACRAMENTIS.

Hæc materia utpote præ reliquis ad praxin pertinente accuratè plerumque Theologi morales agunt. Quare hoc loco breviter duntaxat illæ quæstiones, quæ Scholasticæ Theologiæ propriæ sunt, indicabuntur.

ARTICULUS I.

De Sacramentis in genere.

I. De his quinque potissimum quaestiones controversae apud Theologos Scholasticos occurrunt, videlicet de Essentia Sacramenti, de causalitate, de effectu, de Ministro suscipiente; de quibus totidem quaestiones breviter hoc modo proponuntur.

II. Q. 1. *Quid de Essentia Sacramenti doceant Theologi Scholastici?* Resp. Sequentia communius doceri. 1. Non sufficere, ut Sacramentum significet quancunque Sanctitatem, ut Canus & Bellarminus voluerunt, sed debere veram Sanctitatem internam ac perfectam seu gratiam significare, alioqui enim difficulter ab aliis caeremoniis, quae non sunt Sacramentum, distinguerentur. 2. Non sufficere quoque, ut Sacramentum significet tantum gratiam (quem admodum Vasquez & nonnulli alii voluerunt) sed requiri etiam, ut sit signum practicum, sanctitatem saltem aliquam, perfectam vel imperfectam conferens, uti inductione probatur. 3. Non requiri necessariò, ut gratiam internam causet, sicut Leges contra communem aliorum doctrinam contendit. 4. Non requiri tamen aliquam stabilitatem, ut Populum Dei designet, & in anteriore cultu ab aliis sectis distinguat; in quo teste Arriaga, omnes ferè Authores conveniunt contra Lugonem & Dicastillo. 5. Juxta S. Thomam quidem & veteres Saeculos Recentiores Sacramenta Novae & Veteris legis analogicè tantum convenire in ratione Sacramenti; contrariò tamen sententiam, quae ea uni voce convenire contendit, communior esse, teste Tannero d. 3. q. 1. n. 45. 6. Communior quoque esse Sententiam ejusdem Tanneri. n. 36. & Saneae ac Valent. ib. ec. qui contendunt rationem signi principalem esse in Sacramento, quam rationem causalitatis (quam magis praecipuam esse Bellarminus contendit) eò quòd à significatione rei Sacrae potissimum Sacramenti nomenclatura ortum duxerit, & non à causalitate, alioqui Deus Sanctificans homines Sacramentum dici deberet, inquit Tann. 7. 8. Etè proinde definiri Sacramentum hoc modo: *Est inceptio gratiae signum sensibile ad homines Sanctificandos à Deo inspirato*

8. Ad omne Sacramentum requiri Materiam & formam, quæ tunc substantialiter variata censetur, quando non amplius manet eadem significatio Materie vel sensus in rebus à Christo præscriptis; unde licet multi apud Suar. d. 2. velint vitari formam, quando Minister intendit novum ritum aut hæresim introducere in Ecclesiam, contra tamen communiter docent Recentiores, existimantes generalem intentionem, quâ talis Minister intendit facere, quod Ecclesia præcipit, & Christus instituit, particularem intentionem erroneam corrigi ac emendari. 9. In omni statu (excepto statu Innocentia) fuisse aliqua Sacramenta instituta, in statu quidem Naturæ lapsæ remedium parvulorum quod communiter Theologi contra Vasquez etiam extantam quandam actionem requirunt, & intentionem faciendam, quod facit Ecclesia, non autem fidem formatam quam Vasquez; nec fidem explicitam Redemptoris, quam Lugo; & implicitam ejusdem, quam Arriaga requirit, necessariam esse afferunt) in lege scripta circumcissionem, consecrationem Pontificum, etiam agni Paschalis, Sacrificia pro peccatis; in lege gratiæ ea septem, quæ Catholica Fides docet.

III. Q. 2. Quid de causa & causalitate Sacramentorum dicant Theologi? Resp. sequentia ferè. 1. Omnia Sacramenta à Deo immediatè, Sacramenta novæ legis verò à Christo etiam, quæ Homo est, fuisse instituta, & quidem potestate nulli creaturæ communicabili, licet alia potestas communicari queat, uti communiter sentiunt Doctores, testatur Tann. q. 2. n. 18. contra Scotum & Vasquez. Consistit hæc potestas excellentia, sive, ut alii vocant, *authoritas* in hoc, ut S. Thomas q. 64. a. 3. notat, quod Sacramenta omnia vim suam habeant ex meritis Christi; & in hoc per invocationem nominis ejus sanctificentur, & perficiuntur: ipsæque etiam ut Homo instituere possit talia sacramenta, & effectum illorum sine exteriori Sacramento conferre. 2. Sacramenta legis Naturæ & Mosaicæ juxta multos quidem, teste Haunoldo l. 4. n. 629. saltem per modum conditionis gratiam ex opere operato conferre; verum pro- babiliorè & communiore hodie sententiam, vel absolutè ipsa hanc efficientiam ex opere operato conferre, uti Tann. n. 18. cum plurimis ib. cc. contendit; vel certè non

nisi denominativè ab actu interno, Fidei & protestatione per quem applicabantur, eam gratiam contulisse, uti Haunoldus n. 634. cum Arrubal, Esparza, Dicastillo, & Pallavicino sentit. 3. Sacramenta novæ legis omnia gratiam ex opere operato, & quidem physice juxta Thomam Suar. Valent. Tann. Dicastillo & alios; juxta Receptorum verò moraliter duntaxat causare. 4. Probabiliter non tantum Sacramenta mortuorum per se, sed etiam Sacramenta vivorum per accidens causare primam gratiam, uti Arriaga d. 16. S. 1. n. 8. omnes Thomistæ & Scotistæ Suar. Valent. Bell. Præp. Tann. & multis aliis contra Lugon. Dicastillo, & alios RR. 5. Sacramenta Valide licite suscepta juxta communem sententiam non continent suum effectum, nisi dum actu existunt; ubi tamen semel extiterint, probabiliter omnia reviviscere, si valida & intacta esse possint, uti Arriaga S. 6. n. 14. cum aliis à se obicit contra alios, qui talem reviviscenciam negant vel limitant in Eucharistia, ut Suar. Lugo & alii; vel Eucharistia sicut in Matrimonio, uti Palud. & Silvest. apud Vasq. vel solis Sacramentis characterem non imprimentibus, uti antiqui nonnulli; vel solis Sacramentis vivorum, uti Durandus; vel omnibus præter Baptismum, uti Vasq. Præp. Becan. & alii; vel omnibus simpliciter, uti Scotus & Scotistæ.

IV. Q. 3. Quid de effectu Sacramentorum dicunt Theologi? Resp. tria præcipue. 1. Ab omnibus gratiam habituales cum annexis virtutibus, & præterea etiam Sacramentales conferri. 2. Gratiam istam Sacramentales esse specie distinctam ab habituali, ut Paludanus & alii voluerunt; nec in alio quopiam habitu à virtutibus distinctam, sed tantum in denominatione extrinseca consistere, quoniam scilicet intuitu Sacramenti suscepti gratia Sacramentalis acquirit jus ad specialia auxilia naturæ cujusque Sacramenti proportionata exigenda. 3. Ab aliquibus, necesse est imprimi, qui non est relatio tatem prædicamentalis, ut Scotus voluit; nec modalis entitas, uti Scotus contendit. Sed absoluta qualitas vel intellectui, ut vult S. Thomas Thomistæ; vel voluntati, ut Scotus & Scotistæ sentiunt; vel utrique, ut D. Boaventura putat; vel ut alii commentati

potent ipsi animæ impressa indelebilis ex natura sua, & intentionis incapax, quæ vel ex intrinseco prædicato, ut Lugo & Salas putant; vel certè ut probabiliter, & communius censent, ab extrinseca Dei institutione accepit vim figurandi ad cultum Dei.

V. Q. 4. *Quid de Ministro Sacramentorum doceant Thomæ?* Resp. sequentia præcipuè. 1. Ex vi præsentis Institutionis ordinarium Ministrum esse quidem solum hominem, ex speciali tamen commissione etiam Angelo vel anime separatae eam potestatem committi posse, eò quòd omnes ad Sacramentum requisitas ponere possint, uti S. Thomas, Arriag. Dicastill. & alii contra Lugonem docent. 2. Non requiri essentialiter statum viatoris ad Ministrum Sacramenti, eò quòd durum videatur concedere, Sacerdotem, autem beatum, si in terras mitteretur, ut iterum esset viator, iterum baptizari & confirmari, ac consecrari debere; ut docent Licet, Arriag. post D. Thomam contra Lugonem & Arriag. docent. 3. Requiritur tamen rationis usum in Ministro, atque adeò non sufficere, ut quis ponat in ebrietate actionem sacramentalem, licet ante ebrietatem intentionem legitimam elicerit; quia ad Sacramentum requiruntur actiones & verba humano modo prolata; ad hoc autem requiritur iuxta Pallavicinum apud & cum P. Haunoldo n. 689. ut tali modo proferantur, ut in contractibus & obligationibus sint apta significare animum se obligandi, & actionem legitimandi, & insuper talem animum non fuisse receptum; talis autem aptitudo quæ ex pacto vel usu hominum acquiritur, neutro titulo actionibus & verbis ebrii hominis convenit. 4. Requiritur etiam intentionem, quæ non debet actio externa (ut Catharinus & Scribonius ab omnibus rejecti voluerunt) sed verè Sacramenti confectio intentionem, sive per actualem, sive per virtuales intentionem, ut vel consistit in applicatione potentiarum externarum intentionem facta, ut Suar. Vasq. Arriag. Scotus & multum volunt; vel in actibus voluntatis imperceptibilibus intentionem, ut Lugo explicat; vel in applicatione à appetitu sensitivo (si intellectus sit ligatus) causata, ut Pallavicinus & Haunold. n. 689. contendunt. 5. Intentionem debet semper absolutam requiri, sed etiam conditionatam suffi-

sufficere, si conditio adhuc existat, vel de præterito existat, materia
etiam si ignoretur, uti communis, & teste Suarez, certissima
sententia contra Elparzam docet.

VI. Q. 5. *Quid de suscipiente doceant Theologi?* Respon-
siones sequentia præcipue. 1. Requiritur quidem etiam in suscipiente
te adulto intentionem suscipiendi Sacramentum (quod
cet, ut ejusmodi gratiæ non conferantur, nisi voluntate
suscipientibus) sufficere tamen si habitualis sit, eo quod
suscipiens non habeat se ut Minister Christi, & operans non
ne alterius, sed merè passivè se habeat. 2. Aequaliter de
sponsis non nisi æqualem gratiam conferri per idem speciem de
Sacramentum, uti communiter docent Theologi contra alio q
Scotum, Paludanum, & nonnullos alios volentes vel ex
luntate DEI, vel propter merita Parentum aut Ministrorum
aut circumstantias aliquando inæqualem gratiam conferri
3. Per dispositionem cujus intuitu major gratia datur
non intelligi gratiam habitualem, sed solos actus super-
turales, & quidem probabiliter non illos duntaxat, qui dant
actu Sacramentum suscipitur, exercentur, sed etiam præ-
intuitu Sacramenti suscipiendi eliciti sunt, uti Lugo, contra
Arriagam docet. 4. Sacramentum cum obice susceptum
remoto obice, probabiliter gratiam conferre secundum dis-
positionem, quam subiectum habebat, quando susceptum
est Sacramentum, uti Suar. Coninck. & Arriaga contendunt.
licet Lugo & Vasq. probabiliter doceant, in tali casu conferri
ri gratiam juxta dispositionem, quæ remoto obice repetitur.
5. Subiectum capax Sacramentorum de via ordinaria est
quidem solum hominem viatorem, nihil tamen obstat, quod
minus etiam Angeli & Beati de potentia DEI absolute de
eramentum recipere possint, uti Suar. & Dicastillo contra
communioem aliorum sententiam docent.

ARTICULUS II.

De Baptismo & confirmatione.

I. Q. 1. *Quid de Baptismi Sacramento specialiter docent Theologi?* Resp. sequentia. 1. Esse ablutionem corporalem
exteriorem sub præscripta verborum forma ad spirituales
regenerationem institutam. 2. Baptismum hunc tam quod

interitiam, quam quoad formam institutum esse à
 Christo ante passionem, uti cum S. Thoma communis o-
 mium ferè Theologorum Sententia docet, teste Tann. d.
 1. n. 13. licet ibidem fateatur, contrariam sententiam
 ab aliquibus ut erroneam & temerariam damnari, ut
 quædam S. Chrysoft. & alii graves Patres atque Autho-
 ritates addiderunt. Licet verò idem Tannerus n. 20. cum aliis
 multis probabilius putet, baptismum hunc institutum fuisse,
 quando Christus ipse baptizatus est; probabile tamen est
 eum de hoc mysterio contulit, ut Toletus sensit; aut cer-
 tior alio quopiam intermedio tempore inter baptismum Jo-
 hannis & Passionem Christi, uti Scotus & alii putarunt. 3.
 ut Minus peccatum mortale habentibus pro dispositione
 ad suscipiendam solam voluntatem suscipiendi baptismum, ut
 Licetus, Angelus, & alii putaverunt, nec attritionem
 naturalem ut Canus & Sotus censuerunt; nec existimata-
 xat, qui dicitur, contritionem requiri, ut Navarr. & Cordub. contendunt,
 etiam perfectam contritionem, ut Gal. iel cum nonnullis exi-
 stimat, sed solam attritionem supernaturalem sufficere, uti
 communis habet sententia, & tum ex S. Scriptura act. 2. di-
 citur: *Pœnitentini igitur, & baptizetur unusquisque vestrum;*
 tum ex Trid. S. 6. c. 6. tum ex SS. Patribus colligitur. 4. Si
 post baptismum fictè susceptum aliquod peccatum mor-
 tale committat, probabiliter quidem juxta Silvestrum, Suar.
 & alios, attritionem sufficere ad reviviscentiam; Baptis-
 mone juxta Haunoldum tamen & alios æquè probabiliter
 contritionem perfectam, per quod peccatum illud mortale
 removeatur, requiri.

11. Q. 2. *Quid de baptismo Sanguinis seu Martyrio do-
 ceat Theologi?* Resp. Sequentia doceri. 1. Quinque ple-
 nariæ conditiones ad illud requiri, nimirum *voluntatem
 mori*, si quis adultus est; *restitutionem peccati
 per confessionem*, si occasio confitendi adsit; vel,
 si non adsit, saltem per contritionem (uti Vasq. Laym. & alii
 docent apud Tann. n. 103. ubi tamen ipse cum Suar. Val.
 & al. Dicast. & pluribus aliis solam attritionem, imò & vo-
 luntariam pro Christo moriendi sufficere putat: *voluntariam
 mortis naturaliter ex vulnere causata suspensionem* (licet non
 recipia

re ipsa sequatur) *causam honestam* (qualis est non fidei
 taxat, sed cujuscunque alterius virtutis motivum, ut
 Thomas & Theologi ex communi usu ac traditione Eccl[esi]e
 colligunt; *Odium Tyranni vel Persecutoris*, quo motus
 odio Fidei aut alterius virtutis inferat, unde aliqui Marty-
 rium breviter sic definiunt: *Est passio lethalis pro Christo
 aut vera virtute suscepta.* 2. Hunc Baptismum Sacramenti
 effectus suos, scilicet remissionem culpæ & pœnæ, colligit
 nemque gratiæ probabiliter ex opere operato ob suam
 gnitatem & excellentiam causare, ut Lugo, Arias, Soto, circa
 Dicast. & alii docent contra Vasq. & Tann. n. 3. ubi potius hoc
 dici potius debere, quod hos effectus Martyrium neque
 opere operantis, nec ex opere operato, sed per modum
laris privilegii causet. 3. Martyrium, si consideretur, pro-
 ut à caritate imperatur, actum virtutis præstantissimum
 cum ut sic ad caritatem spectet; majorem autem caritatem
 nemo habeat, quam ut animam suam ponat pro amicis
 4. Privilegium hoc baptismi, Martyrio probabiliter
 initio Mundi annexum fuisse, & non primum post Christi
 adventum, eo quod Ecclesia Martyres Machabæos pro
 tyribus veris agnoscat; licet illi ante Christi adventum
 xerint, & passi sint.

III. Q. 3. *Quid de Confirmatione docent Theologi?*
 Resp. sequentia præcipue. 1. Ipsam nihil aliud esse, quam
 Sacramentum roborativum in fide jam suscepta. 2. Eius
 probabiliter completè institutum esse post resurrectionem
 quando Christus per dies quadraginta apprensus locutus
 de regno DEI. Ita S. Thomas Suar. Laym. Dicast. & plu-
 rimi alii apud & cum Dicastill. d. Unic. de conf. 3. Eius
 tum juxta communioem sententiam esse de essentia Chris-
 matis; sic enim S. Thomas. Suar. Bonay. Bellarm. de
 Tann. & plurimi apud hos cc. docent; licet contrarium
 improbabiliter etiam Valent. Cajet. Navar. Vasquez
 Dicastillo affirmant. 4. Benedictionem quoque ab Episcopo
 post factam juxta communionem S. Thomæ & communioem
 aliorum sententiam, teste Tann. n. 21. esse de essentia Sa-
 cramentalis materiæ, videlicet Chrismatum, licet Capro-
 & Paludanus putaverint, sine oleo benedicto illud conferri
 posse; Valentia verò eum Cajetano & aliis docuerit, saltem
 sine

...plurimi Sacerdoti hanc benedictionem committi à Pontifici
...possent.

ARTICULUS III.

De Eucharistiæ Sacramento.

I. De hac Sacramento septem communiter quæstiones
...moventur ab Authoribus, videlicet de Institutione,
...Materia, Forma, Effectibus, Ministro, subjecto, sacrificio.
...circa quas quæstiones, quid Theologi sentiant, breviter
...hoc articulo indicabitur.

II. Q. I. Quid de Institutione Eucharistia doceant Theologi
...Resp. sequentia præcipuè. 1. Eam esse Sacramentum
...corporis & sanguinis Domini sub speciebus panis & Vini ad
...animæ refectioem institutum. 2. Sacramentum
...hoc esse in nocte cœnæ ultimæ institutum, uti clarè tum
...Indentino S. 13. c. 1. colligitur; & verò etiam convenit
...hoc tempore institutum esse tribus rationibus pro
...Thomas q. 73. a. 5. eò quod scilicet congruum fuerit,
...in propria specie discessurus seipsum in Sacramenti
...specie velut monumentum relinqueret, sicque efficeret
...per mysterium, quòd semel offerretur in pretium.
...Deinde verò conveniens quoque erat, quoniam
...Sacramentum Agni Paschalis fuerat consummandum,
...aliud Sacramentum perfectius substituere. Et de
...decebat, ut quò magis commendaretur mysterii humani
...in suo discessu id relinqueret, quia, quæ ultimè
...occurrit ab Amicis, magis memoriæ commendantur,
...Thomas. 3. Idem Sacramentum Lunà primi mensis
...decimà quartà (uti communis Catholicorum doctrina
...Græcos, qui ad fermentum tuendum contendunt
...anticipasse tempus legitimum Agni Paschalis) institutionem
...pedum & finitum cœnam legalem, uti Suarez, Maldonatus &
...alii volunt instituisse; sic enim rectius ostenditur, quomodo
...post institutionem Eucharistiæ dederit Judæ buccellam
...ex cœna usuali acceptâ; & quomodo cœnæ legalis
...mox mystica successerit. 4. Sacramentum hoc esse specie
...infima totali, uti communiter docent Theologi.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologi cum S. Thoma q. 73. contra Aureolum & nonnullos alios, licet specie partiali diversa dici queant, si quælibet species distinctam gratiam causet; unde non sumunt quidem Sacramentum integrum secundum simpliciter significacionem convivii, recipiunt tamen sacramentum, si per illud plus non intelligatur, quam verum sacramentum aptum ab significandam & causandam mundo unicum numero esse, eò quòd sit unicum Christi, rectius tamen à Dicastillo, Bonac. & aliis physicè quidem tot numero esse Sacramenta, quot sunt continuatæ hostiæ; moraliter tamen toties numerice multiplicari, quot sunt fumentes vel sumptiones. 5. Idem sacramentum necessitate medii neque in re, nec in eo necessarium esse (uti cum S. Thoma communiter docent Theologi contra nonnullos, qui volunt, eam adultis & perseverantiam esse necessariam existimavit) cum justificationem; necessitate verò præcepti divini uti in articulo mortis, & aliquoties in vita necessariam Bonaventuram & alios negantes dari tale præceptum, mel tantum in vita obligare, uti Cajetanus, & alii Theologi docuerunt.

III. Q. 3. *Quid de materia Eucharistia docent Theologi?* Resp. sequentia communius doceri. 1. Materiam motam esse panem triticeum (non presè, ut Dicastillo latè, ut communiter alii volunt, acceptum) usualem azisimum, quàm fermentatum; & vinum de vite aquâ modicâ naturali ex præcepto Apostolico mixturam, tamen aqua juxta communiorum D. Thomæ & Theodorici, Suar. Vasq. Valent. Bonac. Azor. Arriag. Tann & aliorum plurimorum sententiam prius in vinum, quàm sanguinem convertatur; licet non improbabiliter etiam immutari possit in sanguinem Lugo, Dicastillo & alii R.R. docent. 2. Materiam proximam principalem esse corpus, seu substantiam panis & vini spoliatis, vel per unionem physicam substantiam juxta Valentiam; vel accidentalem juxta Vasque.

qualitatem Supernaturalem speciebus inditam, & Christi a-
 tualem sustentativam specierum, juxta Lugonem; vel per
 virtutem Sacramentum Dei parati concurrere cum Speciebus, ut secum
 concurrant, ut perferant corpus Christi juxta Arriagam & Pallavicinum
 & probabiliter per conversionem substantialem re-
 ductivam (ut Suar. Tann. Mend. Arr. & alii docent) vel
 ad ductivam duntaxat, ut Vasquez, Lugo, Valent. & Re-
 centiores communiùs docent, in Eucharistia posita, & per præ-
 sentiam saltem quoad modum supernaturalem (uti Arrig.
 & alii contra Lugonem contendit) ac definitivam præsentia, ubi
 non sunt, nec juxta communiorem sententiam nec immediatè in se
 nec quidem, nec quidquam pati aut agere possint, utpote exten-
 sionem ad agendum & patiendum requisitam non habentia;
 in voce autem, quando species realiter corruptæ. 3. Ma-
 gis proxima minùs principalem esse ipsas species tam
 & præsentiam, quam occultas, ita ut Lugo & Vasq. has occul-
 tas saltem præsentiam manere de fide esse putent, licet id æquè probabi-
 lius supponatur negent Suar. Arr. & alii; easque naturaliter tam agere,
 nec pati posse.

IV. Q. 3. Quid de forma Eucharistica sentiant Theologi?
 sequentia communiùs docent. 1. Formam hanc non
 esse per motum causæ efficientis, ut Vasquez voluit, sed
 per modum partis constitutivæ Sacramenti hujus perin-
 te aliorum requiri, ut Lugo, Valent. Tann. Suar. Arri-
 & R.R. hodie plerique docent. 2. Sola ista Verba: *Hoc*
est corpus meum; Hic est sanguis meus: esse de essentia for-
 mæ, uti communiter Theologi contra Scotum volentem
 similia verba: *Qui pridè quàm pateretur*, de essentia for-
 mæ contendit. 3. Eadem verba non recitativè dun-
 taxat, ut Salmeron & alii putabant; sed verè assertivè, ut
 communiter docent, proferri; atque ut Lugo & alii
 volunt, quatenus radicaliter duntaxat, & non quate-
 nusaliter vera causare gratiam.

V. Q. 4. Quid de effectu Eucharistia doceant Theologi?
 præcipuè. 1. Nullum in corpore specialem effe-
 ctum qualitatem supernaturalem, per quam Recentio-
 rum corpus suscipientis Eucharistiam corpori Christi
 præsentiam volebant, produci, sed solummodo fomitem peccati
 & varios affectus per auxilia specialia intuitu hu-
 jus

ius Sacramenti collata excitari. 2. In anima non tantum gratiæ & gloriæ augmentum, sed etiam remissionem peccati saltem venialis, & spiritualementem quandam dulcedinem, & hunc quidem effectum juxta communem opinionem produci, quando Eucharistia stomachum ingreditur, uti Coninck & Bonac. putant, aut certè ut Suar. Lug. Arr. contendunt, quando ad eum terminum faucium pervenit, ut manducata dici queat. 3. Utamque speciem causare gratiam, quàm quælibet seorsim causet; sed tamen probabiliter contrarium à Suar. Val. Tann. Arriag. Esparza, Coninck, ipsoque S. Thoma docti, & institutioni Christi conformior est, & minorem gratiam præbet Hæreticis conquerendi quòd Laicos usque privemus. 4. Piam quidem & magis consolatoriam sententiam, Suar. Lug. & aliorum docentium, quam diu causare gratiam, quamdiu in Stomacho maneat, si, ut Lugo limitat, nova dispositio accedat, tamen sententiam Vasq. Tann. Hurt. Arriag. & aliorum magis communem, & ut Arriaga ait, etiam S. Thoma opinionem conformiorem esse.

VI. Q. 5. *Quid de Ministro Eucharistia docent Theologi?* Resp. sequentia tria. 1. In casu necessitatis probabiliter quidem non tantum Clericum quemcumque, sed etiam Laicum posse dispensare Eucharistiam, si scandalum non sit, uti Suar. Regin. Laym. Fill. Arriag. & alii contra Vasq. Tann. Dicast. & alios contrarium non minus probabiliter docentes sentiunt; extra hunc casum tamen solum Sacramentum & ex hujus commissione Diaconum, qui Jurisdictione caret, & nullà censurà ligatus, aut peccato mortali contractus est, licitè, non aliis tantum, sed etiam sibi ipsi ministrare, quàm extra sacrificium ministrare, uti probabiliter Suar. Arr. Dicastill. Tann. & alii contra Cajet. & Lugo sentiunt. 2. Parochum tempore pestis probabiliter non ligari ad Eucharistiam administrandam, uti Suar. & alii apud & cum Dian. p. 5. tr. 3. resol. 53. contra Fill. & alios ibid. cc. docent, eò quòd Parochorum vita ad aliorum necessarios Sacramentorum administrationem sit necessaria. 3. Possè in aliquo casu plures Sacerdotes eandem

non tantum consecrare, uti fit de facto, quando Sacerdotes confessionem prestant, & tum probabiliter ex omnibus Sacerdotibus fit unus dulcedinem, nec effectus citius datur, quam omnes absolverint orem opor...

VII. Q. 6. Quid de subieito Eucharistie doceant Theologi? Resp. sequentia precipue. 1. Subjectum capax fructuum communionis non tantum esse adultos & rationis capaces, sed etiam probabiliter Infantes & Amentes, uti Suar. ann. Bellarm. Lugo, Ar. Tann. & passim alii contra Palud. Major. & nonnullos alios docent; alioqui enim micæ de Eucharistia data Infantibus non fuissent. 2. Preceptum, quod eos uls...

VIII. Q. 7. Quid de Eucharistia prout est Sacrificium, docent Theologi? Resp. sequentia precipue. 1. Per Sacrificium hoc loco nihil aliud intelligi, quam immutationem in DEO publicâ autoritate oblatâ, quâ eundem vitæ & mortis autorem profiteamur; uti plerique Theologi describunt contra Vasq. qui negat esse de essentia Sacrificii, ut sit publicâ autoritate institutum. 2. Sacrificium probabiliter in sola consecratione consistere, quatenus illam Christus mysticè destruit, quod sit vel per separationem corporis & sanguinis vi verborum factam (ut multi dicunt) vel quatenus per illam Christus in tali statu ponitur, ut non possit actiones humanas exercere; vel certè quatenus corpus & vinum destruantur in signum autoritatis dicitur supra vitam & mortem. Ita communis sententia S. Patrum & aliorum apud Tann. contra Bellarm. & alios, qui communionem, vel etiam oblationem & fractionem reprobant; sed minus bene estendunt, quomodo Ecclesia in sacrificiis verum Sacrificium non offerat, & quare non liceat

liceat unam speciem sine altera consecrare; aut quomodo
 aliquæ animæ purgatorii statim post consecrationem pro
 ipsis factam in cælos evolâsse sint visæ. 3. Probabiliter
 tamen sumptionem esse partem integram Sacrificii, alio
 qui enim Ecclesia immeritò tam sollicitè præciperet, ut
 sacerdote post consecrationem deficiente alius substitueretur
 qui Sacrificium absolvat, uti rectè Lugo, Dicastill. & alii
 scurrunt, dicentes esse communem sententiam. 4. Probabiliter
 utriusque speciei consecrationem de facto essentia-
 ter requiri ad consecrationem, cum utraque species ad hoc
 Sacrificii vel maximè conducat; uti S. Thomas & communi-
 ter alii Theologi contra Henriq. Salmeron. & Sanchez
 sent; licet Lugo, Tann. Suar. Bellarm. & alii rectè con-
 Vasq. sentiant, posse rationem Sacrificii in una specie salvari
 quia adhuc sufficienter separatio mystica corporis à sangui-
 ne, vel destructio alterutrius substantiæ, panis scilicet
 vini salvaretur. 5. Effectum proprium & infallibilem
 jus Sacrificii ex opere operato causatum esse solam remissi-
 onem pœnæ temporalis, uti communis omnium Catholico-
 rum sententia docet, teste Arriaga d. 57. n. 12. 6. Eius Legis
 probabiliter doceat, juxta majorem dispositionem etiam ma-
 jorem per hoc sacrificium fructum obvenire; contrarium de-
 men communiùs doceri à Suar. Arriag. & aliis, eò quòd
 lum sufficiens fundamentum habeatur hunc effectum
 tribuendi. 7. Neque ab Ecclesia, nec à Sacerdote quatenus
 privata persona est, nec ab iis, qui assistunt Sacrificio, alio-
 lum valorem satisfactorium Sacrificio per eorum obsequium
 nem accedere, cum neque ex autoritate, neque ex ratione
 probari efficaciter possit hic effectus, uti rectè communi-
 sententia contra Suar. & Henriq. sentit. 8. A Sacerdote
 quatenus Personam Christi repræsental, valorem quòd
 Sacrificio accedere, sed finitum tantum, uti communi-
 sententia Suar. Lug. Arriag. Tann. & aliorum contra Va-
 quez & Dicastillo docet; hoc ipso enim, quòd Christus
 Sacrificium frequentius offerri voluerit, debebat
 institui, ut finitus duntaxat ex illo fructus
 obveniret.

cto involuere voluit; explicitum tamen propositum non peccandi de reliquo non involuit, communissimè Theologi contra Sotum docent, teste Tannero q. 6. n. 16. unde Concilium Trident. dum contritionem requirit pro Sacramento Pœnitentiæ, expressè addit *cum proposito non peccandi de reliquo*, quod addere non fuisset necesse, si tale propositum simpliciter in actu pœnitentiæ involveretur. 2. Pœnitentia esse veram virtutem simpliciter, uti communiter cum Thomâ q. 85. a. 1. docent Theologi contra Cajetanum & Durand. qui eam tantum secundum quid virtutem esse contendunt. 3. Eandem Pœnitentiam juxta Alciusod. & Morinck & alios à virtute Religionis latius acceptâ; juxta Valent. Bellarm. Tann. & alios à virtute Justitiæ communitivâ, juxta Haunoldum à virtute Pacis cum Deo indistinctam esse realiter; juxta Lugonem tamen, Mendocum & alios R.R. Specialem virtutem ab omnibus aliis virtutibus distinctam esse, eò quod honestum sit non perseverare in malo, sed mox resipiscere ab illo; hæc autem honestas profequi ad nullam aliam virtutem, quàm Pœnitentiam pertinet. 4. Objectum materiale Pœnitentiæ, juxta Tann. quidem n. 28. & Vasq. Val. aliosque ibidem cit. non solum esse peccatum, quatenus est offensâ DEI per divinam gratiam expiabilis, & aliquo modo compensabilis, sed etiam contrarium bonum, quod profequitur, cum juxta communem Theologorum sententiam ad eandem virtutem pertineat profequi bonum, & malum eidem oppositum fugere; tamen Pœnitentiæ virtus specialis, & ab omnibus distincta dicatur, aut realiter quidem identificata, formaliter tamen diversa, rectius dici objectum materiale esse solam malitiam formalem propriam & præteritam, cum nemo de alio malo, aut etiam proprio, nisi præteritum sit, proprie pœnitere dicatur.

III. Q. 2. *Quid de speciebus Pœnitentiæ doceant Theologi?* Resp. sequentia præcipuè. Si Pœnitentia sit species virtus, non habere species distinctas, sed esse speciem generalem, cum ut sic unicam duntaxat habeat formalem honestatem, sub qua omne peccatum detestatur. 2. Si contritionetur secundum motiva aliarum virtutum, à quibus

tur, cum juxta communiorem sententiam dividi in con-
 tritionem & Attritionem; seu perfectam Pœnitentiam, quæ
 sola sufficit ad remissionem ejuscunque peccati; & imperfe-
 ctam, quæ se sola ad remissionem quidem venialis, non
 mortalis peccati sufficit. 3. Ad contritionem seu Pœ-
 nitentiam requiri quidem motivum caritatis, ut S. Thomas
 Scotus cum plerisque aliis Theologis contra aliquos, qui
 quodamque motivum specialis virtutis sufficere putant; Sed
 amor hunc non necessario formalem (ut Coninck
 & alii Theologi requirunt) aut expressè comparati-
 vum (ut Arriaga d. 8. l. 2. contendit) nec summè aut certo
 modo intensum aut certo tempore durantem (ut A-
 scotus & Sorus volebant) esse debere, sed sufficere,
 si naturalis sit & appetitativè omnia peccata in confuso de-
 testatur, quatenus DEO super omnia dilecto sunt contraria.
 Ad attritionem requiri, ut non naturalis duntaxat sit
 sed admodum Canus, Sorus, & quidam alii vo-
 cant) sed verè supernaturalis; & hoc modo per-
 fecta honesta erit, ac aliæ virtutes, uti contra Hæ-
 reses unanimiter, docent Catholici Theologi. Et si ve-
 ra interdum dicant ex attrito contritum fieri posse, hoc
 non sic intelligendum est, quasi actus attritionis ef-
 fectum suam mutare possit, sed quod attritio cum Sacramen-
 to contritionis; aut certè cum ipso actu caritatis
 operante interdum jungatur, & sic denominativè quo-
 dammodo contritionis appellationem mereatur. 5. Per utram-
 que speciem Pœnitentiæ magis Pœnitentem detestari
 peccatum leve, quàm grave alienum; atque in-
 propria etiam magis peccatum veniale, quàm originale,
 Lugonem & alii R. R. contra Arriagam sentiunt.
 IV. Q. 3. Quod sit subiectum Pœnitentiæ? Resp. 1. Si
 Pœnitentia strictissimè sumatur pro solo actu dæstetativo
 peccati, omnem & solum hominem justum, qui non est ex-
 ceptus vel intrinsecè impeccabilis, esse subiectum remo-
 tum, uti Vasq. & Arriag. docent contra Lugonem, qui so-
 lum subiectum intrinsecè impeccabile scilicet Christum ex-
 ceptum, & contra D. Bonaventuram, qui etiam in Peccatore
 subiectum habitum supernaturalem perinde ut fidem & spem ad-
 mittit. Resp. 2. Si Pœnitentia cum aliis virtutibus identi-
 ficata

ficata concedatur, tum rectè etiam in Christo, B. V. Angeli, Gabrielis & Hominibus subjectari dicitur, quia, licet secundum actum propriissimum ea virtus ab illis exerceri non possit, tamen ad alios virtutum actus eliciendos servire potest, adeò non inutilis omnino & omnino, ac otiosus in talibus rebus esse non potest, sed rectè censeri debet.

V. Q. 4. *Quid de effectibus Pœnitentia sentiant Theologi?*
 Resp. quatuor præcipuè. 1. Per pœnitentiam perfectam contritionem omnia peccata mortalia sic remitti, ut Vasq. Valent. & plures alii apud & contra Tanner. d. 6. n. 1. Suar. Lug. docent, neque per absolutam DEI potentiam remittuntur sine altero remitti; nec etiam reviviscere possunt, ut Vasq. contra Valent Scotum, & alios rectius Suar. Vasq. Lugo Tanner. & alii docent. 2. Per eandem Pœnitentiam, sive perfectam sive imperfectam etiam omne peccatum veniale, ad quod non extendit, remitti, & quidem de condigno in hac vita (si sit sufficienter proportionata ad hunc effectum) de condigno vero in altera vita, si quis cum veniali moriatur; tunc enim est incapax meriti de condigno; hanc tamen remissionem venialium non fieri, nisi mortalia, cum quibus contritionis remittantur, uti teste Tannero n. 35. communiter Theologi cum S. Thoma contra Scotum & Durandum sentiunt, eò quòd non deceat Deum reconciliari pro levi iniuria commissa inimico, qui manere vult inimicus. 3. Per perfectam Pœnitentiam quidem totam pœnam æternam & partem temporalem pœnæ temporalis remitti, per absolutam tamen DEI potentiam posse negari à DEO hunc effectum, uti Suar. Lug. Arriag. Tann. & alii communius contra Medinam, Scotum & alios docent. 4. Etiam Merita mortificata non tantum quæ ex opere operantis (ut vult Vasq.) sed etiam, quæ ex opere operato acquisita sunt, quoad totum valorem, & non solum quantum ad quantitatem dispositionis (ut Bannez & alii Theologi contendunt) vel contritionis (ut Valent. Henriq. Cajet. & alii volunt) reviviscere juxta communem Suar. Scoti. Petri Lugon. Arr. Tann. Dicast. & aliorum sententiam usque ad unitati DEI, S. Scripturæ, SS. PP. & communi hominum sententia conformiorem; imò etiam hanc reviviscentiam ex necessitate deberi Vasq. & alii putant; Suar. tamen cum Tannero n. 40. etiam favorem DEI intervenire censet; Scotus

Gabriel & alii totam misericordiæ DEI adscribendam
 multum, eò quòd minùs convenienter admitti videatur,
 peccatorem jus ad vitam æternam (quod solis Filiis conve-
 nit) licet suspensum habere.

VI. Q. 5. *Quid de necessitate Pœnitentia doceant Theolo-*
 Resp. tria præcipuè. 1. Possè per absolutam DEI po-
 nitentiam peccatum quodcunque (si non ex intrinseco peccato
 irreversibile, quale Lugo & alii R.R. possibile esse pu-
 tari) per solam condonationem DEI extrinsecam, vel gra-
 tiam condonationem remitti, etiamsi nulla hominis retractatio
 interveniat, uti Suar. Lugo. Tann. & R.R. communiùs con-
 sistent, ut Vasq. utrumque Soto Becan. Amicum, & plures Tho-
 mas, ipsumque ut putant, S. Thomas sentiunt. 2. Et
 probabilis sit sententia Suar. Tann. & plurium aliorum do-
 ctorum Pœnitentiam formalem de facto in re vel voto esse
 necessariam, ad remissionem peccati mortalis, æquè tamen
 probabilis esse negativam Vasq. Præpos. Bonac. Lugon &
 aliorum R.R. sententiam, cum possit ex una parte homo non
 retractari suorum peccatorum, & tamen elicere actum di-
 visionis; ex altera parte autem dilectioni reciproca DEI
 & justificatio sit promissa. 3. Licet etiam Peccatorem
 recepto naturali ad pœnitentiam obligari vel aliquoties in
 vita (ut Lugo, Arr. Suar. Coninck & alii censent) vel saltem
 articulo mortis (ut Vasq. Dicast. Esparza, Palavic. & alii
 dicunt & cum P. Haunoldo l. 4. tr. 4. n. 937. existimant) pro-
 babilis sit, non tamen omnino improbabilis est sententia
 Michaeli Parisiensis, Petri Soti, Silvestri, D. Antonini,
 Mediani, Alensis, Majoris, Cajetani, Abulensis, D. Bonav.
 & plurium apud Arr. d. 18. l. 2. n. 7. volentium,
 præceptum statim post peccatum commissum obligare.
 eam sententiam idem Arriaga ab aliquibus R.R. fortiter
 defendi asserit, eamque à Tann. n. 47. judicari speculative
 verè probabilem, & verò hoc ipsum etiam sibi videri; eò
 quod in re summi momenti, qualis est æterna salus, meritò
 quisque ad summam diligentiam, adhibendam, atque
 adeò ad se ipsum in statum gratiæ restituendam
 obligatus existimetur.

De Sacramento Pœnitentiæ.

I. De hoc sex plerumque quæstiones moventur à Theologis, videlicet de Institutione illius, de dolore, confessione, satisfactione, forma absolutionis, Ministro & obligationibus illius, ad quas proinde quid respondeant Theologi Scholastici, breviter hoc loco indicabitur.

II. Q. 1. *Quid de Institutione doceant Theologi?* Responsum præcipuè. 1. Hoc Sacramentum non tantum ad remissionem pœnæ æternæ (uti Hugo de S. Victore putabat) vel pœnæ temporalis quoad aliquam partem (ut Magister sentiebat) sed verè ad culpæ etiam remissionem institutum esse, uti omnes reliqui Theologi conformiter S. Scripturæ & Concilio Tridentino sentiunt. 2. Idem Sacramentum juxta communem sententiam pro materia quidem remissionis peccata verè aliquando commissa, pro materia proxima verò contritionem (latè acceptam) & confessionem tanquam partes essentielles, Satisfactionem autem tanquam integram; pro formâ verò ipsam absolutionis formulam habentem; atq; aded non in sola absolutione consistere, ut Scotus volebat; neque in confessione & absolutione ut Durandus; nec in contritione & confessione sola, ut Marsilius; nec in sola contritione, confessione, satisfactione, ut Sotus; nec in sola confessione & satisfactione, ut Gabriel & Altfod. contendebant. 3. Idem Sacramentum necessarium quidem esse in re vel voto, in ipsa contritione incluso, uti communissima T. T. sententia sentit contra Canum & alios, qui capitulum votum requirunt. 4. Dari etiam præceptum tam de vinum, quàm Ecclesiasticum ad hoc Sacramentum obligant non nisi tamen eos qui peccata mortalia habent, uti communiter docent Theologi contra Richard. Bonav. & alios apud Vasq. volentes, etiam ad venialium peccatorum confessionem dictum præceptum se extendere.

III. Q. 3. *Quid de dolore doceant Theologi?* Responsum præcipuè. 1. Non sufficere intentionem suscipiendi hoc Sacramentum (ut Silvester volebat) nec putatum in vinculo iter dolorem (ut Canus, Vega, Sotus censebant) nec displicere

penitentiam quamcumque cum velleitate non peccandi (ut Cajetanus & Victoria docebant) nec dolorem, quo quis doleat se peccatum dolere (ut Palud. Navarr. Saa docebant) nec dolorem quomodocumque supernaturalem (ut Sotus. Medina, Ruard. Vafq. & R.R. teste Dicastillo dub. 1. n. 10. contendebant) sufficere, ut verum, efficacem, & in substantia supernaturalem dolorem requiri, ut communiter alii Theologi docent. Et si velleitatem, Rosella apud Lug. Item Vivaldus & Valent. in Dicastillo, qui inscribitur *Privilegia morientium*, citati putent dolorem, virtuales in amore Dei super omnia inclusum sufficere, contrarium tamen alii Theologi communiter docent. 2. Ad dolorem hunc non necessariò requiri motivum peccati perfectæ (uti D. Bonav. Gabriel, Major, Marfilus, Lugo & S. Viçtor, Medina & alii apud Haunold. n. 985. volunt) nec etiam actum minus perfectæ caritatis, qui Deum sine cui habeat, & simul tamen à metu pœnæ vel turpitudinis peccati moveatur (uti Sylvius & Pallavicinus ibid. cc. concedunt) sed attritionem etiam agnitam, non tantùm extrinsecum mortis (ut plerique alii concedunt) sed etiam intrinsecum sufficere, uti Bec. Coninck, Laym. Turr. Fagund. Lugo & alii apud Dicastillo du. 10. contra Arriag. Suar. Tann. Sanch. Valent. Gran. Præp. docent, cum ita apertè Concilium Tridentinum §. 14. c. 4. docere videatur, & vel ex hoc patet, quòd Pœnitentiâ Sacramentum mortuorum dicatur, ut patet. 3. Dolorem hunc non tantùm ex motivo uni- versali procedere (ut omnes concedunt) sed etiam ad omnia peccata mortalia extendere se debere, atque adeò non posse esse Sacramentum validum & informe esse; uti probabiliter docent Vafq. Major. Gabriel. Medina. Con. Ochagan. Turria. Lugo. Laym. Præp. Pallavic. Arriag. Haunold. & alii contra Suar. Lugo. Tann. Dicast. Henriq. Valent. Bonac. & alii licet diversimodè, suam sententiam explicantes, sed minus conformiter Concilio Tridentino, uti prior sententia existimatur. 4. Dolorem istum neque natura præcedere debere confessionem (ut Laym. & Præposit. senserunt) neque tempore confessionem, uti Coninck voluit, sed sufficere, si comiterur, vel subsequatur confessionem, uti Suar. Vafq. Lugo. Arr. & communiter alii docent, & tam ex natura Judicii, tum ex praxi Confessionem post peccata explicata ad dolorem excitantium

V. Q. 4. *Quid de Confessione doceant Theologi?* Res-
 sequentia præcipuè. 1. Confessionem non in voto, sed in
 necessariam esse ad hoc Sacramentum, uti unanimiter do-
 cent Theologi, excepto fortè Pallavicino, qui in manifestis
 pro concedit, confessionem in voto sufficere, putatque
 Concil. Trid. S. 14. c. 4. id probari posse, ubi dicitur, con-
 tione, prout abstrahit à perfecta & imperfecta justificate, & si
 conjuncta cum voto præstandi reliqua. 2. Peccata non tan-
 tum positivè dubia non esse necessariò in confessione expli-
 canda, uti plerique concedunt (saltem extra articulum ma-
 tris, in quo P. Haunoldus l. 4. Inst. Theol. tit. 6. §. 1. saltem ex
 caritate putat illa in confessione explicanda esse) sed idem co-
 iam speculativè probabilitate de negativè dubiis sentien-
 dum esse, uti Coninck Caramuel. Henriq. Præp. Amicus. Pe-
 trus Marchantius, Josephus de S. Januariò. Jo. Martinus
 Martinus de S. Josepho apud Dian. p. 10. tr. 12. re. 2. & p. 11.
 tr. 8. re. 44. & alii plures apud Haun. l. 4. tr. 4. n. 1005. docent
 licet contraria sententia, uti communior & securior, ita & in
 praxi magis suadenda sit. 3. Circumstantias notabiliter ag-
 gravantes juxta Suar. quidem, Sanch. Coninck. Tann. Am-
 gam & alios esse in confessione necessariò explicandas; ve-
 rum æquè probabilem esse negativam S. Thomæ. Vafæ. Val-
 Less. Lug. Dicastill. Laym. & plurimorum aliorum Recentio-
 rum sententiam; inter quos mediam viam frustra tenere ca-
 natatur Esparza apud Haunoldum, dum circumstantias ex parte
 objecti se tenentes (quales sunt v. g. quantitas rei furivæ,
 non autem eas, quæ ex parte actus se tenent (quales sunt ma-
 jor vel minor intensio, libertas, &c.) explicandas esse con-
 dit. 4. Juxta Jo. de Dicastilio d. 9. dub. 9. n. 760. & aliorum
 innominatorum sententiam apud Dian. p. 3. tr. 4. re. 66. quam
 Suar. etiam, Bonac. Homobonus, & Coninck probabilem ju-
 dicant, non tantum in sed etiam extra casum necessitatis pec-
 catum veniale in genere explicatum esse sufficientem mate-
 riam ad absolutionem; licet alii communius negativam co-
 neant sententiam, & peccatum aliquod in specie, saltem ex
 prioribus confessionibus explicandum dicant.

VI. Q. 5. *Quid de Satisfactione doceant Theologi?*
 sequentia præcipuè. 1. Eam nihil aliud esse, quam emen-
 tionem debiti, quod quis per peccatum contraxit. 2. Peccatum

hominem per opera supernaturalia liberè & in statu gratiæ
 facta condignè in hac vita satisfacere. 3. Satisfactionem
 hæc non per opera duntaxat pœnalia, sed etiam alia quæ
 meritoria fieri posse, uti Vasq. Henriq. Coninck. Le-
 zina & plures alii contra Palud. Dur. & Arriag. docent.
 Et Suar. Præp. Tann. Filliut. & alii apud & cum Dian. tr.
 de Sacr. re 82. putent totam pœnitentiam per modum con-
 trariæ imponi posse, & id ipsum quoad partem satisfactionis
 tam Tambur. & Dicastill. concedant; contrariam tamen
 contra Vasq. Arriag. Haunoldi & aliorum sententiam &
 communior, & probabiliorem videri, quia sic melius o-
 mnino imponatur. 5. Licet etiam Scotus. Silvest. Navarr.
 Cajet. & plures alii apud Dicast. d. 14. n. 22. & Dian.
 q. 4. re 51. relati putent liberum esse acceptare pœniten-
 tiam Confessario impositam; contrariam tamen sententi-
 am omnino communem & tenendam esse, utpote quam
 Vasq. & Victoria de fide esse, Suarez verò sine temeritate ne-
 que non posse affirmat. 6. Communior, & pro-
 babilior, actuque practicandam sententiam esse, quæ do-
 cet pœnitentem nullo modo posse commutare pœnitentiam
 quæquid in contrariam Portell. Cælestin. Villalobos &
 alii apud Dian. p. 9. tr. 9. re 53. dicant (sed solum confes-
 sionem, & quidem ut Tann. Valent. Henriq. Tolet. & alii
 apud Dian. p. 2. tr. 15. re 53. contra Vasq. & alios do-
 cent) quæquam secundum, tam intra quàm extra Sacramentum;
 non auditis peccatis, uti idem Tanner. & multi apud
 Dian. p. 2. tr. 15. re 53. putat, licet contrariam sententiam
 Vasq. Lugo. Con. Præp. Fagund. Arriag. & alii commu-
 niter doceant, ideoque etiam in praxi magis suadenda videat-
 ur. 7. Satisfactionem sacramentalem probabilis ex ope-
 rato solum remissionem pœnæ temporalis; nullo mo-
 do gratiam sanctificantem causare, uti contra Cajet. &
 alios, quibus S. Thom. & Suar. favere videntur, Vasq. Lu-
 go. Coninck & alii communiter docent. 8. Et si Suar.
 Lugo. Arriag. & plures alii judicent, nunquam per Sa-
 cramentalem remitti totam pœnam, nisi à
 pœnæ rei proportionata sit, non improbabiler tamen à Me-
 jora. Soto, Majore & aliis apud & cum Hurtado doceri, quòd
 tota

tota remittatur, si Confessarius arbitrio suo proportionatam pœnitentiam imponat, alioqui enim Sacramentum hoc nunquam totam pœnam relaxaret, & moribundi, quibus nisi minima pœnitentia imponi solet, miseræ conditione forent, ut qui parùm admodum de hoc fructu participarent. 9. Satisfactionem in peccato mortali peractam non fructuam esse statim, ut Vasq. voluit, sed mortificari, & post reatum peccatum reviviscere, uti Suar. Tann. Lug. Fag. & communiter contra Sotum, Valent. & Ledesm. omnino reviviscantiam hanc negantes docent.

VII. Q. 6. *Quid de forma absolutionis doceant Theologi?* Resp. Sequentia communiùs doceri. 1. Efficaciam formæ juxta communiorem sententiam in verbis: *Absolve te*; consistere; neque verba: *à peccatis tuis*; ut Martini Wigers, Averla, & Pasqualig. voluerunt; neque expressam invocationem SS. Trinitatis, ut Durandus, Major, & Petrus Sotus contendunt, requiri; nec etiam solum verbum *Absolve*, ut Sotus & Henric. apud Haynold. n. 977. docuerunt, & probabile esse etiam Arriag. putat, sufficere; cum in hujusmodi concors Authorum sensus pro virtuali revelatione institutionis à Christo factæ habendus sit. 2. Sensum hujus formæ esse juxta communiorem sententiam: *ego confero tibi gratiam de se remissivam peccati*; uti Suar. Tann. Prap. Arriag. Dicastill. & plerumque RR. docent; aut, ut Lugo d. 14. n. 1. putat: *ego condono tibi peccata tua*; aut ut Magister, D. Dominicus Ventura, Gabriel, Major. Medina asserunt, *declaro te absolventem*, qui sensus in prima absolutione à veris peccatis cœdendi potest salva autoritate Ecclesiæ, secus tamen si de Secunda absolutione à peccatis jam remissis. 3. Probabiliter non solum verba essentialia formæ, sed reliqua etiam, quæ in forma integra continentur, concurrere ad gratiam caulandam, uti Vasq. Henric. & Prapof. contra Tann. Lug. Arr. & alios probabiliter sentiunt, cum per illa posteriora verba determinentur differentia, quam habent verba: *Absolve te*; ad verum sensum significandum.

VIII. Q. 8. *Quid de Ministro doceant Theologi?* Resp. Sequentia præcipuè. 1. Solos Sacerdotes habere potestatem absolvendi. 2. Per collationem ordinis hoc potestatem conferri potestatem absolvendi, sed vel habitam

debetur, ut vocant Navarr. Silv. Palud. & alii; vel activant
 salum, ut appellat Vasq. post S. Antoninum; vel universalem
 eandem in omnes homines à qua tamen per Pontificem certæ
 ratione eximantur, uti Arriaga & Esparza apud & cum P.
 Haunoldo l. 4. tr. 4. c. 9. n. 1023. contendunt, contra Coninck,
 Præp. & Lugon. qui potestatem ordinis & Jurisdictionis pe-
 nitentia distinctas volunt, & illam quidem in ordinatione à
 Christo, hanc verò ab Ecclesia concedi. 3. Sigillum archiepis-
 copum ad quod obligatur Minister, probabiliter oriri ex præ-
 cepto positivo Christi instituentis hoc Sacramentum; alio-
 quod enim difficulter ostendi posset, quomodo sigillum hoc
 tanto etiam damno proprio servare tenerentur Sacerdo-
 tes rectè diseferunt Vasq. Henriq. Valent. Turri. Coninck.
 Haunoldus & alii contra Hurt. Dicast. Lugon. & alios.
 tamen sigillo non obstante, obligari, aliquem ad mani-
 fandum complicem plures, quam quadraginta nominati
 habentes apud Dicastillo docent, contra Præp. Val. Navarr.
 Turri. Arriag. & alios.

ARTICULUS V.

De Extrema Unctione & Ordine.

1. Q. 1. *Quid de Extrema Unctionis Sacramento docent Theologi?* Resp. Sequentia præcipuè. 1. Hoc Sacra-
 mentum, quod est ad alleviandum unctioe Sacra infirmum
 Christo institutum, probabiliter primum post Resurrectio-
 nem, inde ac Sacramentum Pœnitentiæ, cujus completiva
 unctio sumptis. 2. Materiam remotam esse oleum
 quodcunque, sed ab Episcopo benedictum, ita ut plerique
 doctores contra Cajet. & Victor. hanc benedictionem de es-
 sentia Sacramenti esse putent; imò nec Sacerdoti simplici
 remitti possit, ut Suar. Hurt. Arr. Tann. & alii contra Palud.
 Turri. Dur. Sotum & alios docent. 3. Et si Suar. Tann.
 Turri. Gran. & alii unctioem in quinque sensibus de-
 necessitate Sacramenti esse existiment, contrariam tamen
 sententiam Episcopi. Barbof. Becani & aliorum sententiam ut proba-
 tum est etiam à Doctoribus Lovaniensibus, & variis Pastoralibus
 approbatam fuisse Busenbaum l. 6. tr. 5. c. 5. testatur.
 Subiectum hujus Sacramenti capax non tantum esse infir-
 mum

num, qui fuit olim rationis capax, & nulli peccato actualiter obnoxius scitur, sed etiam probabiliter is, qui nunquam actualiter peccavit, ut Suar. Bon. & Diana, alique contra Valentini docent, quia talis adhuc partialis effectus capax est, scilicet tollantur reliquiae ex peccato originali relictae. 5. Efficacius primarium hujus Sacramenti non esse remissionem venialium, ut veteres Scholastici volebant; Sed reliquias peccati id est, debilitatem ex peccato originali & actuali relictae tollere, & infirmum adversus insidias Diaboli roborare.

II. Q. 2. *Quid de Sacramento Ordinis doceant Theologi?* Resp. Sequentia praecipue. 1. Ordinem, prout hic accipitur, nihil aliud esse, quam Gradum eminentem in Ecclesia sua Dei, quo supra Laicos ascenditur ad officium quoddam Ecclesiasticum, Ordinatam ad Sacrificium Missae peragendum, Ecclesiastico ritu collatum, & stabilem pro vita inchoatum. Vel brevius, esse Specialem quandam potestatem ad ministrandum Sacramentum Altaris peragendum collatam. 2. Sacramentum hoc à Christo institutum fuisse partim ante Resurrectionem, & partim post illam, per ista verba: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata; remittentur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt*, uti teste Tannero d. 7. q. 2. n. 10. communis sententia contra Henricum volentem omnes Ordines Resurrectionem fuisse institutos. 3. Omnes septem Ordines probabiliter esse verum Sacramentum, uti colligitur ex Concilio Florentino in decretis unionis, ubi, cum dixisset, priores tres Ordines Sacramentum esse, mox subdit: *Et similiter de aliis quae modo in Concilio Tridentino Sess. 23. c. 3. discuntur, laque fit distinctio quoad rationem Sacramenti inter Mores & Mores Ordines.* 4. Episcopatum probabiliter esse Ordinem distinctum à Sacerdotio, uti Vasq. Bell. Con. Valent. Tann. Hurt. & plurimi antiqui apud Arr. d. 55. n. 18. contra Sorum, Henricum & Bonac. sentiunt; & merito, cum officium illius sit alios Sacerdotes consecrare, quod utique Specialem eminentiam indicat. Unde de hoc Ordine recte sentiant Authores, inter illum & Ecclesiam cujus est Episcopus Vinculum quoddam & matrimonium quoddam à solo Pontifice dissolubile oriri, quod inchoatur electione,

datur confirmatione, & consummatur consecratione. Qui-
 bus tamen non obstantibus septem tantum Ordines ab Ec-
 clesia numerari, eò quòd Episcopatus partialiter duntaxat à
 sacrosancto distinguatur, sicut vir perfectus potens generare
 potest moraliter unum facere cum Filio generato, uti
 diff. 3. discurret. 5. Materiam horum ordinum esse
 quæ in consecratione traditur; & Acolythorum qui-
 bus materiam non esse solos urceolos, ut Durand. & Palud.
 putant; nec solum candelabrum, ut Bonac. Rich. Angelus
 putant, sed utraque simul, ut Tann. Vasq. & Hurt. sen-
 tiunt. Sed nec Subdiaconorum solam traditionem Calicis
 esse materiam, ut S. Thomas, Vasq. Valent.
 & multi alii sentiunt, sed etiam traditionem libri
 Evangeliorum, uti Tann. Hurt. Medina Dicastill. & alii RR.
 sentiunt, cum per hunc librum non minus Subdiacono potestas
 conferatur, quàm Diacono legendi Evangelium con-
 feratur. Ad Diaconatum verò solam traditionem libri
 Evangeliorum, & nullo modo impositionem manuum per-
 tinere, quoad librum sentit communis contra Durandum,
 & impositionem manuum verò Valent. Vasq. Hurt. Arr.
 Henric. Coninck. Bellarm. & plures alii contra Tann.
 Dicastill. eò quòd per hanc impositionem nulla specialis
 potestas conferatur. Circa Presbyteratum verò non solam
 impositionem patenæ cum Hostia, & Calicis cum vino (ut D.
 Palud. & Valent. putant) nec solam impositionem ma-
 nuum, quæ sit peracta communionem (uti D. Bonav. & alii
 putant) sed utramque requiri, uti Suar. Vasq. Henric.
 Hurt. & alii rectè sentiunt. eò quòd per priorem
 potestas consecrandi, per posteriorem potestas absolvendi
 conferatur. Etsi verò Lugo etiam illam manuum impositionem,
 ante traditionem patenæ velit esse materiam, alii ta-
 men communiter omnes contrarium sentiunt. Episcopa-
 tumque quod attinet, communior Dicast. Tann. Vasq.
 & plurium aliorum sententia est, solam impositionem
 manuum, & non etiam inunctionem capitis, ut Arriag.
 sentit, nec traditionem etiam Pastoralis baculi, mitræ, an-
 tependii clausi, inunctionem manuum, uti Medina & alij vo-
 cant. Probabilem quidem esse sententiam Dicast. Vasq.

Ee.

Laym.

Laym. Hurt. Cajet. Victor. & aliorum sententiam, contra
 etiam physicum non esse de essentia Sacramenti, contra
 tamen sententiam D. Thom. Palud. Cajet. Silv. Navar.
 lent. Tann. Henric. Coninck. Bonac. ferè communiore
 tutiorem esse. 7. Subjectum hujus ordinis validè con
 di esse non tantum adultos masculos baptizatos, uti
 dus & veteres Scholastici volebant, sed etiam Infames,
 communis docet sententia. 8. Ministrum quidem Or
 rium esse Solum Episcopum, ex commissione Pontificia
 men etiam simplicem Sacerdotem posse Subdiaconatum
 juxta Henric. Vivald. Diaconatum juxta Victorell. Majorum III.
 Vasq. & alios, Sacerdotium verò etiam juxta Dicast. V
 alios confetre, & de facto potestatem hanc quoad Subdiacon
 tum & Diaconatum Sacerdotibus Episcopo inferioribus, & i
 concessam esse testatur Tann. n. 30. & ex variis bullis con
 re ait, licet alioqui Majorum ordinum conferendorum potestatem
 statem Sacerdotibus talibus committi posse negent communi
 niter cum D. Thoma Authores, præcipuè Barbol. Bonac. V
 Laym. Henric. Ferd. de castro. Valent. Azor, Tann.
 alii.

ARTICULUS VI.

De Matrimonio.

I. De hoc tria plerumque tractant Theologi, scilicet
 sponsalia antecedentia, ipsam Matrimonii essentiam, &
 Matrimonii, quæ tamen pleraque, quia ad praxin potius
 quam Speculationem spectant, ex instituto à Theologis
 ralibus discutiuntur, unde hic non nisi pauca doctrinæ
 gis Speculativæ indicabuntur.

II. Q. I. Quid de Sponsalibus doceant Theologi
 Tria præcipuè. 1. Ad Sponsalia requiri quidem mutua
 promissionem, & quidem hunc ordinariè parere obligatio
 nem ex justitia, posse tamen absolute Sponsalia ex sola habi
 tate contrahi, uti Sanch. l. i. d. 5. n. 13. docet. 2. Ordinariè
 quidem eadem sponsalia per signa externa fieri solere,
 tamen non esse de essentia, quia posset Deus promissionem
 cujuslibet Sponsi alteri manifestare sine signo exteriori,
 Ledesma, Sotus, Arragonius, Palacius & alii apud & contra

iam, contra... licet communior & probabilior sit sen-
... contraria Dicast. Sanch. Basil. Pontii, Vasq. Less. Tann.
Navar. ... eo quod iste modus contrahendi humanus & con-
... nialis non censetur. 3. Etiam ad sponsalia etas certa Se-
... niam completi requiratur, probabilem tamen esse senten-
... s, uti Dicast. Sanch. & Dicastillo contra Abbatem & multos alios;
Infantes, ... si malitia suppleat etatem anse septennium, Valida ad-
idem Ordin. ... Sponsalia, eo quod ideo tantum praescribatur se-
Pontifici... quia ante tempus ordinariè non adest usus ra-
bdiacont...

III. Q. 2. *Quid de matrimonii essentia doceant Theo-*
... Resp. Sequentia communiùs doceri. 1. Matrimoni-
... esse Sacramentum novae legis, & contractum legitimi-
... & indissolubile inter virum & feminam, quo mutua
... corporum in ordine ad prolem generandam confer-
... acceptatur. 2. Et si Viguerius & Ledesma apud Tann.
... n. 26. putent hoc Sacramentum in nuptiis Canae Ga-
... Victoria verò, Vivald. Sotus uterque, Henriq. &
... tunc institutum velint, quando Christus Matth.
... *Quod Deus conjunxit, homo non separet*: ipse ta-
... Tann. l. c. putat, rectius dici post resurrectionem institu-
... quod non conveniens videatur, ut Sacramentum di-
... & ordine postremum ante caetera institueretur. 3. Li-
... Escius & Catharinus Matrimonium inter Fidelem
... contractum validum putent, contrarium
... Vasq. Sanch. Tann. & aliis communiter doceri, eo
... Sacramentum utriusque capacis consensu perfici de-
... 4. Secundum Vasq. quidem & Rebellum apud Tann.
... itemque Cajet. Victor. Canum. Viguer. Sotum. Lopez.
... posse rationem Sacramenti à ratione contractus
... verum contrariam sententiam uti communiorem,
... probabiliorum quoque censerit. 5. Matrimonium Insti-
... secundum Vasquez Praepos & Dicast. quidem & mul-
... tistis nunquam fieri posse Sacramentum, etiam si
... juxta Ledesnam verò Henriquez, Capreolum
... tunc primum fieri Sacramentum, quando post ba-
... renovant consensum; communiorem tamen, &
... esse sententiam Sanchez. Tann. Valent. &
... docentium, hoc ipso, quod baptizentur, matrimoni-
um il-

E c a

um il-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

um illorum Sacramentum fieri, cum statim tunc incipit significare indivisibilem unionem Christi cum Ecclesia. 6. Materiam Matrimonii remotam esse quidem corpora contrahentium, proximam verò esse vel ipsa verba, quatenus traditionem significant; eaque ipsa, quatenus acceptationem significant, formæ rationem habere, uti Sanch. Coninch. Perez & Bonac. volunt; vel ipsa signa externa, quibus consensus velut forma exprimitur; ut Noyes & Rebellus putant; vel ipsa corpora legitima cum consensu velut forma conjuncta; ut Vasq. Pontius, Covarr. Hurt. Dicastill. cum aliis docent. 7. Ministrum Sacramenti esse ipsos contrahentes, & non Sacerdotem assistentem, ut Canus putaverat contra unanimem Theologorum sententiam. 8. Ut consensus sit validus, probabilius esse, non illi conditionem non petendi debiti annexi, uti D. Thom. Bonav. Sanch. & plures alii contra Vasq. Pontium, Bonac. Hurt. Perez. Dicast. & alios docet, quia sic non traderetur potestas seu Dominium utile in corpus. 9. Probabilem esse sententiam Sanch. Bellarm. Lessi & aliorum quatenus Sotum & alios, docentium, Pontificem posse Matrimonium ratum dissolvere, cum de facto solvisse constat ex variis historiis, hanc tamen dissolutionem non sine gravi causa debere; inter Infideles verò etiam consummatum Matrimonium quoad vinculum solubile esse, omnes Theologi docent.

IV. Q. 3. *Quid de usu Matrimonii doceant Theologi?* Resp. duo præcipue. 1. Probabiliter nec peccatum veniale committi à conjugibus copulam propter delectationem exercentibus, uti Pontius, Perez. Hurt. Sanch. Ferd. de Castro Diana & alii contra Sanchez. Dicast. & alios docent, cum illa delectatio sit annexa copulæ. 2. Probabile quidem esse, illicitam esse copulam, si illicitè petatur, ut Dicast. & Pontius putant; Sanchez tamen, Coninck. Laym. Henriq. Ferd. de Castro & alios tantum illicitam putare, si illicitè ob circumstantiam, quæ ipsum actum viciat; non verò si ob circumstantiam ex parte petentis se tenentem petatur, quia in hoc casu adhuc rem licitam exercet.

V. Q. 4. *Quis fructus ex hac materia de Sacramento referendus sit?* Resp. Triplicem præcipue referendum esse, quorum Primus est, ut magni faciat hanc Institutionem.

meo iudicio optimus iure merito censetur, quem ipsa studii natura requirit; hic autem ut cognoscatur, notandum est 1. Studium nihil aliud esse, quam veritatis indagatio seu clarius actionem quandam intellectus, quæ tota in veritate apprehendendis, atque ut sunt, cognoscendis occupatur.

III. 2. Notandum est, tū quamvis rem perfectè cognoscere, quædāmodo fieri, quādo causæ illius tā intrinsecæ, quā extrinsecæ cognoscuntur; unde si studii quoque naturam perfectè cognoscere quis velit, non poterit id melius, faciliusque obtinere, quam si causam illius Finale, Efficientem, Materialem, & Formalem indaget; harum quippe accurata cognitio omnesque industriæ eidem suggeret ad Theologiæ & cuiusvis scientiæ studium cum magno fructu peragendum. Quod si placet has ipsas causas diversis §§. explicare.

§. I.

De Causa Finali Studii.

I. Pro hac causa cognoscenda supponendum est creatum esse Hominem ad hunc finem, ut Dominum Deum suum laudet, revereatur, & amet, eique serviendo salvas reliquas verò res creatas, eo sine productas esse, ut eandem hominem in fine hoc consequendo juvent.

II. Supponendum 2. nihil esse volitum, nisi præcipuum, uti certum in Philosophia axioma habet, atque adeo Deum, ut oportet, amari posse, nisi cognitus sit; cum autem in hac vita Deus ordinariè non nisi obscure, cognosci queat, ideo duplex homini lumen ad hanc cognitionem obtinendam collatum esse, supernaturale videlicet unum (quod aliud est, quàm donum Fidei, per quod Deus ex sua revelatione cognoscitur) alterum naturale, nempe intellectum, cuius auxilio invisibilia Dei, ut loquitur Apostolus ad Rom. I. creatura Mundi per ea, quæ facta sunt, conspiciuntur.

III. Supponendum 3. generalem omnium Scientiarum finem esse, immediatè res creatas, & per has ipsum Conditorum cognoscere; unde scientiæ nihil aliud sunt, quàm habitus quidam intellectus, per quos hic facilitatur ad res creatas clariùs, faciliùsque cognoscendas, ut ex earum cognitione ad Conditorum suum cognoscendum, & amandum

animas exurgat; cum autem habitus ejusmodi non nisi per
sequentes actus acquirantur, hinc Studio seu frequenti
speculatione opus est; ex quo patet, eundem Studii & Scien-
tiarum finem esse.

IV. Ex quibus suppositis facile nunc colligere est,
quod sit causa finalis Studii, nempe immediatum finem
est veritatem rerum; ad hanc quippe cognoscendam totus
labor impenditur, ut res, prout in se sunt, apprehenda-
tur. Unde Aristoteles ait, intellectus nostrum intelligendo o-
mnem fieri, dum scilicet, res omnes quasi ad se trahit, earum-
que in se similitudinem exprimit. Mediarum verò finem
esse, Primarium scilicet, & Secundarium. Prima-
rium est gloria Dei, ad hunc enim finem universa creavit De-
us, ut scilicet à creaturis intellectualibus cognoscat, &
gaudet, in qua cognitione & amore gloria illius consistit.
Secundarius finis est propria cujusque hominis salus; cum
salus & perfectio hominis in amore Dei consistat, cog-
nitio verò Dei ad amorem ducat, merito concluditur, Studii
Scientiarum finem secundarium esse salutem hominis, non
tantum duntaxat, sed alienam etiam, cum is, qui verè amat
alium, etiam ab altero amari cupiat, atque adeò pro viri-
tate laboret, ut cognitionem illius, sine qua amari non potest,
ingeneret.

V. Ex cujus causæ finalis cognitione facile nunc
Theologiae Studiosus sequentia corollaria deducere poterit.
Primum colliget, quantopere necessarium sit, ut bonam,
etiamque intentionem studiorum suorum laboribus præfi-
ciat: nisi enim ad scopum, finemque hæcenus ex-
tenderit studia sua dirigat, vanus est omnis ejus conatus uti
dicitur Salomon Sap. 13, indicavit dicens: *Vani sunt omnes
laboribus, quibus non subest scientia Dei.* Et clarius S. Paulus 1.
Cor. 13, *Si habuero Prophetiam, & noverim mysteria omnia, &
sciam scientiam, caritatem autem non habuero, nihil sum.*

VI. Secundò colliget, quàm magni facere debeat
Theologiae studium; cum enim, ut hæcenus ostensum est,
omnes scientiæ ad cognoscendum meliùs Deum ordinentur,
maximè sanctè concluditur, tantò excellentiorem de scientia
quæquam æstimationem concipiendam esse, quantò clario-
rius de eodem Deo cognitionem ingeneraverit, atque adeò

Facologiam, cuius primarius labor est, Deum tum in seipsum
in creaturis suis cognoscere, meritò omnibus aliis scientiis
velut Reginam antefendam esse.

VII. Terriò colliget, quantà alacritate, diligentia,
que constantia ad Studium Theologiæ incumbere debeat,
meminerit, triplicem sibi pro hoc studio tam excellentem
nem, nempe majorem Dei gloriam, propriamque, ac Pre-
mi salutem, præfixum esse, si enim Jacobo Patriarchæ, Scri-
ptura teste gen. 29. Septem anni, quos inter molestias & labo-
res gravissimos exegit, videbantur dies pauci præ amoris
gnitudine quo erga Rachelem ferebatur, quàmque laboribus
suo lucraturum se sperabat; quantò majori alacritate & per-
sistentia Theologiæ Studiosus suscipere debet septem annis
rum, quos Philosophiæ & Theologiæ impendere debet labo-
res, si recorderetur, se pro mercede & præmio eorundem labo-
rum suorum non solum animam suam, & eorum, quos
cûræ suæ commissos habebit, sed etiam gloriam Dei, ipsam
que Deitatem infinities quàmvis corporali pulchritudine pul-
chriores lucraturum, & per totam æternitatem frui-
turum.

§. II.

De Causa Efficiente Studii.

I. Suppono, causam Efficientem aliam esse principalem,
aliam instrumentalem; & illam iterum in magis & minus
principalem item in universalem, & particularem dicitur
di; quò suppositò facile patet, causam efficientem universalem
Studii esse ipsum DEUM, utpote qui sicut ad omnes alias
actiones hominis, ita ad studium quoque seu speculationem
rectè immediatè concurrere dicitur. Particularem vero cau-
sam principalem esse ipsum Intellectum hominis, à quo om-
nis cognitio tanquam à principio vitali procedere debet.
Instrumentalem autem causam esse omnia illa, quæ aliquo
modo sive mediatè, sive immediatè ad efficiendam cognitionem
concurrunt; qualia sunt species intellectuales, sensus
externi & interni, voces à Doctoribus prolatae, vel in libris
scriptæ.

II. Ex qua Causæ efficientis intellectione facile in-
rum Theologiæ Studiosus colliget 1. quòd sicut causa in-
strumen-

mentalis, quo magis cum Artifice velut causa principali
 coniungitur, eique obedit, tantò plures & præstantiores ef-
 fectus producit, ita ipse quoque tantò majorem in Theologia
 profectum hauiturus sit, quanto arctius se cum Deo
 coniunxerit, uti jam pridem Christus Apostolis suis Jo. 15.
 dixit: *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.*
 Hæc autem conjunctio triplici modo fieri debet. Primò per
 amorem & voluntatis suæ cum divina perfectam conforma-
 tionem, ita ut nec aliis lectionibus aut doctrinis, nec alio
 modo, nec alio tempore, quàm quæ Dei voluntas per Superi-
 ores aut ipsam prudentem rationem designat, vacare velit.
 Secundò per crebram & ferventem orationem, quâ gratia ad
 profectum necessaria petatur; sic quippe S. Jacobus c. 1. mo-
 nit dicens: *Si quis autem vestrum indiget Sapientia, postulet*
Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat,
et dabitur ei. Tertiò per humilitatem, quâ quis si-
 cut S. Paulus 2. ad Cor. 3. fatetur, se non esse suf-
 ficientem cogitare aliquid ex se, sed sufficientiam suam ex
 Deo esse. Qui quidem tres conjunctionis modi quantopere
 conducant ad insignem in Studio Theologiæ seu Sapientiæ
 profectum faciendum, pulchrè pius Asceta in perso-
 na Christi l. 3. de imit. c. 43. sequentibus verbis indicavit:
Humilis, qui humilem in puncto elevo mentem; ut plures æterna
rationis capiat rationes, quàm si quis decem annis in Scholis
disceret. Et iterum: *Quidam amando me intimè, didicisti di-*
scere, & loquebatur mirabilia; plus profecit in relinquendo o-
peram, quàm in studendo subtilia.
 III. Colliget 2. cum causæ creatæ tantò fortiùs a-
 gant, quanto melius sunt applicatæ; tantò meliùs autem
 communiter applicentur, quanto minùs ad alia objecta di-
 strahantur; cum quoque, qui fructuosam Theologiæ stu-
 dioperam Navare decrevit, omnia illa impedimenta, quæ
 tantum quoquo modo distrahere possunt, sedulo cavere
 debet, ut totum se huic studio impendere possit; hanc
 sententiam ob causam ipse S. Ignatius in suis constitutionibus ca-
 pitul. ii. qui scientiis addiscendis dant operam, spiritualibus
 exercitiis nimium sese occupare non permitterentur,
 quòd experientiâ propriâ dicisset, Dæmonem per ejus-
 modi pias exercitationes fraudulentè suggestas à necessariis
 scientiis

scientiarum addiscendarum studio abstrahere consuevit. Huc etiam pertinet, ut dum Theologiae studiosus operam huic studio vacat, aliis scientiis addiscendis animum non distrahat, sed, si quidem, ut in quibusdam Academiis consuetudo habet, secundariam quandam lectionem audi cogatur, secundarium quoque tempus eidem impendat. Imò in ipso etiam Theologiae studio caveat, ne multorum Authorum curiosa Lectione minus idoneum se faciat ad suam sententiam penetrandam; nam ut bene advertit *Boetius* ep. 45, qui, quò destinat, pervenire vult, unam sequatur viam, necesse est, non per multas vagetur; nam contrarium non ire, sed errare est. Certè longà experientia compertum est, eos discipulos præ reliquis profectissimos, qui solis suorum Professorum scriptis contenti, in iis bene penetrandis totam suam operam collocarunt; neque hoc adeò mirum cupiam videri debet cum enim Divina providentia hos eis Magistros assignarit, hoc ipso etiam sua auxilia ad hos potiùs, quàm alios fructuosè audiendos alligabit.

§. III.

De Causa materiali Studii.

I. Etiam hæc causa latius accepta duplex est juxta communem Philosophorum opinionem, scilicet materia, in qua recipitur forma, seu ex qua componitur compositum & materia, circa quam aliqua scientia versatur. Unde facile patet, causam materiale Studii esse ipsum intellectum, in quo recipiuntur Speculationes Theologicae. Materiam verò circa quam esse omnes doctrinas in Theologia traditilitas, circa has enim ritè penetrandas præcipue occupatur Speculatio Studiosorum Theologiae.

II. Ex qua doctrina colligitur, animam seu intellectum Studiosi Theologiae esse quasi membranam aut papirum, in qua Deus conceptus suos, quos de rebus creatis habet, describit, dum ad speculationes varias de illis producendis concurrat; unde sequitur, quòd sicut magnis Principibus non nisi charta mundissima & tennerrima ad scribendum confertur; ita DEO quoque anima purissima, tennerrima conscientiae ad conceptus Theologicos in ea describendos

offerri debeat. Nam, ut ipse Matt. 5. dixit, *beati mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Cui autem Deus secretum non abscondit, illum etiam creaturæ DEI non effugerit, uti rectè Cassianus discurret. Hinc meritò suadetur studiosis, ut ante omnia puritatem animi crebra & religiosa sacramentorum frequentatione, quotidianâ ac serâ con-
 scienzæ discussione, omniumque peccatorum, & occasionum
 eorum procurare & conservare studeant, certò sibi persuaden-
 tes, quòd ut Salomon Sap. 1. dixit, *in malevolam animam non introibit Sapiëntia, nec habitabit in corpore subdito pec-*

§. IV.

De causâ formali Studii.

I. Causa formalis Studii alia non est, quàm ipsa spe-
 ratio; hæc autem sex potissimùm partes, ut rectè fiat,
 involvit, quas quidam memoriæ causâ sequenti disticho
 comprehendit:

Serbo bene, ausculta, bene discute, quere, duella.

Multa nota prudens, sic bene doctus eris.

Nam bona scriptio faciliat relectionem scriptorum. An-
 notatio erudit; *exaustio* dubitandi rationes, & quærendi,
 utriusque materiam suggerit: *interrogatio* illustrat;
concertatio industriam acuit, & profectum promovet juxta
 Cajetani dictum: *Circulus* (id est, concertatio in plu-
 rum concertantium circulo seu conventu fieri solita) *ca-*
usat (id est, crebra scriptio, quâ quis aliis doctrinas tradit,
 in suo studio se exercet) *fecerunt me doctum.* Porro ut
 hæc singulæ partes vel industriæ observen-
 tur, poterit breviter indicasse, quid circa singulas sit spe-
 cialiter observandum.

II. Primo ergo *Scriptionem* quod attinet, hanc ordina-
 tam, accuratam, & integram esse oportet. *Ordinata* erit,
 non confusè omnia scribantur, sed debita intervalla inter
 titulos, conclusiones, objectiones, & responsiones obser-
 ventur, ut passim in libris impressis videre est. *Accurata*
 erit, si interpunctiones, aliæque ad orthographiam pertinen-
 tes rectè observentur; quod nisi fiat, turbabitur sensus, &
 fasti-

fastidium non modicum ad Scripta relegenda parietur. *regra* denique erit, si omnia, quæ à Professore dictantur, fideliter excipiantur neque ipsæ etiam citationes tanquam minus necessaria omittantur; etsi enim tum, cum actu discutiuntur, modicus earum usus aut utilitas appareat, suo tempore, quando ad ipsos fontes recurrere quis voluit, magno subsidio erunt.

III. Secunda industria, scilicet *auscultatio*, dispositio libera, & attenta esse debet. *Dispositio* erit, si ea, quæ in Schola explicanda sunt, prius studiose relegantur; sic enim ipsa explicatio longè facilius fructuosiusque intelligetur. *Libera* erit, si omnes alia curæ, & cogitationes, quæ animam distrahere possunt, fortiter expellantur, & mens tranquilla atque discendi avida ad scholam afferatur. *Attenta* erit, si non modò animus, aurèsque ad verba Professoris excipientes applicentur, sed idem Professor etiam variis gestibus accipiat, ut Cassilius suadet; frequenter enim gestus per dicit, quàm verba, uti in Oratoribus videre est, qui lætius magis persuadent actione, quàm voce.

IV. Tertia pars, scilicet *discussio* scriptorum, pia, scripturpulosa, solida, litigiosa, utilis & discreta esse debet. *Pia* erit, si antè, quàm ad eandem accedatur, pura intentio eliciatur, & tum divinum auxilium, tum Sanctorum Patrum patrocinium sedulò imploretur; imò etiam inter ipsam discussionem mens interdum per pia suspiria ad Deum elevetur; hæc enim ratione primùm quæritur regnum DEI, & Justitia ejus atque adeò meritò sperari potest, quòd juxta promissum Servatoris etiam omnia auxilia ad profectum necessaria sint adjicienda. *Scripturpulosa* erit, si omnes conclusionum, definitionumque particula, sub quibus aliqua doctrina vel distinctio latere potest, exactè discutiantur, & unus Scriptorum locus cum altero conferatur. *Solida* erit, si quis primò statum quæstionis bene intelligere studuerit, tum decisionem quæstionis seu conclusionem accuratè perpendat; postea fundamentum & argumentum primarium sententiæ suæ diligenter excutiat, id est, si probationes Professoris ad Syllogismum redigat, & singularum præmissarum probabilitatem seu veritatem hoc vel simili modo examinet; quid si mihi negetur hæc propositio, quomodo probatur

arendam vellem? & sic etiam ad minorem discentiam
 procedat, ita ut nulla proposito præcisè propter autho-
 ritatem Professoris credatur, sed tam diu ulterius probetur,
 donec ad primum aliquod principium perveniatur, id est, ad
 propositionem aliquam per se claram, vel ab omnibus con-
 tinentam, vel alibi probandam. Huc etiam pertinet, ut re-
 scriptis secum ipse conversionem cum fundamento
 eorum quod eisdem verbis, sed eodem sensu, quasi alteri ean-
 dem explicare vellet repetat. Item ut suis temporibus inte-
 rrogationes repetantur, hoc vel simili modo, ut ab initio
 questionum inter se connexio attendatur: subinde una se-
 quenti alteram breviter examinatur iudagando, quid ea
 præcipue concludatur, quod potissimum illius fundamen-
 tum sit, in qua ratione contraria sententia se maximè fun-
 dat, & quomodo illi occurrendum. *Litigiosa* erit excussio
 eorum, si vel ipse sibi aliquid objiciat, vel objectiones
 scriptis allatas in formam syllogisticam redigat, surgeat-
 que, deinde verò ipse etiam respondeat, quærendo primum
 solutionem proprio ingenio, postea verò etiam Solutionem
 Professoris considerando, & cum sua conferendo, videndò
 quæ, an non aliqua instantiâ, aliâve responsione Professo-
 ris eandem enervare possit. Quòd si non satisfaciant sibi e-
 orum responsiones, annotare illas poterit, ut paulò post
 eas. *Utilis* erit discussio, si, postquam uni, alterive ar-
 gumento studuerit, dispiciat, quid utilitatis ex eo ad propriam
 alienam salutem haurire possit; quâ ratione Theologi-
 cas speculationes & veritates ad convincendos Hæreti-
 cos, instruendos Christianos, seipsum ad perfectionis &
 studium, exstimulandum adhibere possit, aut velit.
Periculosa denique erit, si nimius in discussione tali peragen-
 dum temperetur, ipseque discussionis labor non faciliè
 per duas horas continuetur, & aliquantulo temporis spatio
 committatur, ut animus tanto vegetior ad eandem redeat.
Secreta pertinet, ut talis discussio utpote totum sibi ho-
 mem vendicans non instituat tempore, quod vale-
 at aut Spiritui sit parùm opportunum, quale foret, si
 post prandium aut cœna, aut cum preces fundenda, aliâ-
 que exercitiâ spiritualia peragenda sunt, susciperetur.
 V. Quarta industria videlicet *interrogatio*, per quam
 priva-

privatas conferentias cum Professore, aut etiam Discipulis doctioribus intelligo, sincera, humilis, & fructuosa esse debet. *Sincera* erit, si sincero animo dubia occurrentia proponantur, id est, non ut aliorum scientia exploretur, ut alii quaestionibus implicatis & fallacibus vexentur, ut ut dubii propositi solutio accipiatur. *Humilis* erit, si gloriantiam suam libenter quis fateatur, ideoque in dubiis alios recurrere non erubescat; sed & ipsa responsa benigne animo recipiat, etiam si non undequaque satisfaciant. *Frustrata* erit, si, quae ex responsione aliorum intellecta fuerint, breviter annotentur, praecipue si majoris momenti videantur, & in ipsis scriptis non continentur.

VI. Quinta industria, nempe *concertatio* tam privata, quam publica, quae partim in defensione, partim in pugnatione consistit, alacris, modesta, efficax esse debet. *Alacris* erit, si voce non nimis submissa, & timidi animi eicem praefereente quis defendat, vel argumentetur, ut ipso argumentandi vel defendendi modo fervorem quendam ostendat, ut certaminis cujusdam speciem habeat disputatio. *Modesta* erit, si alterius sermo non interpelletur: si caventur omnes severiores censurae, cavillationes, irrisiones, & verba parum aedificantia, qualia sunt, *falsum est, absurdum est, toto caelo errat, nullus unquam hoc somniavit &c.* si quis videt, argumentantem vel defendentem progredi non posse, non insultet, sed, quantum fieri potest, ejus honorat consulat, addendo explicationem argumenti, vel ipsam responsionem suggerendo. *Efficax* erit, si quis solidum argumentum & responsum, ex quo Auditores aliquid discere possint, ipsaque doctrina disputando proposita, clariores reddatur, afferre studeat. Talia autem argumenta merito cedentur, si quis vel argumenta in scriptis proposita per se sententia enervare; vel certe objectiones in iisdem scriptis pro contraria sententia allatas amplius urgere conetur, cum enim Professores supponantur legisse Authores contrariae sententiae, eorumque praecipua fundamenta dictasse, & haec tenuisse, merito argumenta, quae ex talibus objectionibus proferuntur, efficacissima; & verò etiam pro ipsis dictatis clariores intelligendis utilissima judicantur.

VII. Sexta denique industria, *Annotatio* videlicet

prudens, distincta, & constans esse debet. *Prudens* erit, si
 non minima quæque annotentur, sed ea solum, quæ utilia
 fore sperantur, qualia sunt 1. Ignorantia; quando scilicet
 termini, vel modi loquendi non intelliguntur. 2. Du-
 bia, per quæ intelliguntur rationes, quæ contra conclusio-
 nem vel responsa ad objectiones in scriptis allatas occurrunt.
 3. Argumenta, quæ inter discussionem occurrerunt, vel
 in publicis, privatisque disputationibus audita fuerunt,
 singularem efficaciam continere videbitur. 4. *Respon-*
siones digniores, quæ sub digniorum propositione aut argumen-
 tatione accepta fuerunt. 5. Ad hanc annotationem etiam
 accipi possunt *marginalia*, quibus succus ex scriptis extrahi-
 tur, & ad memoriam juvandam prope ipsam conclusionem
 objectionem in margine breviter notatur. 6. *Compen-*
ditio quoque, etsi ab aliquibus *dispendium* vocetur, non o-
 mni contemni debet, si rite fiat, cum & primaria funda-
 menta per illud in memoriam revocentur, & magnum ad
 in quædam quæstiones brevi tempore repetendas subsidium
 præbentur. *Distincta* erit, si non omnia, quæ annotanda
 sunt promiscue scribantur, sed certa singulis charta depute-
 rentur, maxime verò iis, quæ digniora, & scitu magis necessa-
 ria videbuntur; hæc enim quia sola fortè asservabuntur; hoc
 etiam diligentior annotationem mereatur. *Con-*
tinenda denique erit annotatio, si quis rerum notandarum
 consuetudine, vel difficultate absterri se non sinat, ab
 labore: quò enim major est labor iste, hoc major suo
 fructus è rebus notatis reportabitur.

VIII. Atque hæc tandem est natura speculationis,
 in modum solidissimus, & optimus in studio Theologiæ
 faciendus. Ex quo breviter officium Theologiæ (idem
 in proportione etiam de aliis scientiis sublimioribus di-
 cendum est) studiosi colligi potest, ac dici, Theologiæ
 officium esse illum, qui circa materias Theologicas scri-
 bit, & annotat multum: plus audit, & meditat: pluri-
 mum confert, ac disputat, in quibus officiis præstandis qui
 meliorem exhibuerit, & generosè vicerit, is majorem
 fructum ex labore suo fructum reportabit, ut adeò hîc quo-
 que verè locum habeat illud Ascetæ: *Tantum proficies, quan-*
to vim insuleris. Quia tamen in hoc studio non levia
 peri-

pericula & tentationes occurrere solent, quæ, nisi maturè occurratur, efficere possunt, ut plùs damni, quàm commo-
 ex tali studio reportetur, ideo ut hæc quoque pericula oc-
 tentur, placet ea breviter referre, &, quâ ratione iisdem oc-
 currere Theologiæ Studiosus debeat, ostendere.

§. V.

De periculis in Studio Theologiæ
cavendis.

I. Multa quidem sunt pericula, quæ plerumque scien-
 tiarum sublimiorum studio sunt connexa, sed quatuor prin-
 cipuè ex illis numerantur, quibus Theologiæ studium
 magis est obnoxium, quantò magis Theologiæ scientiæ
 omnes alias utilitates, quâ utilitate, quâ dignitate ac-
 cellit.

II. Primum periculum est, ne, quemadmodum Socra-
 tas JESU suos Studiosos prudenter monet, fervore studio-
 intepescat solidarum virtutum studium; unde non male quor-
 dam studium literarum lupo, virtutis verò studium agno
 comparavit, eò quòd, sicut agno lupus assiduò infidiat, ita
 scientiarum quoque studium, fervorem ac studium virtutum
 devorare nitatur. Quare ne simile detrimentum Theo-
 giæ Studiosus patiat, sequentia tria media adhibeat. 1. So-
 dulò caveat, ne consueta pietatis & orationis exercitia
 quam prætextu Studiorum aut omnino intermittat, aut
 tanter, & festinanter saltem peragat; sed potiùs certo
 persuadeat, tantò meliùs sibi postea studendi laborem
 cessurum, quantò accuratiùs præ memorata sua exercitia
 ritualia peregerit, omnémque de studiis cogitationem de-
 fuerit; quem in finem altè memoriæ suæ auream illam
 Bonaventuræ sententiam in Spec. dif. c. 7. propositam in-
 bat: *Scientia, quæ pro virtute despicitur, per virtutem potius
 modum meliùs invenitur;* 2. Sæpe perpendat, quam parum
 profit scientia quæcunque, nisi cum virtute conjungatur, tam
 parum scilicet, quàm parum prodest Artifici instrumenta
 bere optima, & elegantissima, si usum eorum nesciat.

illa notatu dignissima Servatoris sententia Matt. 16.
 oculos semper habenda est: *Quid prodest homini, si uni-*
versum mundum (non tantum perfectissime cognoscat, sed er-
retur, anima verò sua detrimentum faciat? id quod
 ita studiis vacaret, ut in spiritu detrimentum patere-
 3. Pariter bene consideret, quanti referat virtutem cum
 conjugere; quã quidem in re Magistrum se in-
 J. Balthasar Alvarez Societatis nostræ Sacerdos præ-
 de quo P. Ludovicus de Ponte c. 29. vit. refert, quòd val-
 fuerit persuadere Studiosis, ut virtutem cum scien-
 cum literis conjungerent, eò quòd hæc duo sint
 duæ arbores scientiæ & vitæ in paradiso plantatæ: aut
 duo laminaria Solis & Lunæ, quæ toti Mundo lucent:
 vestimentum duplex, quo Mulier fortis domesticos
 frigus nivium, malitiam scilicet & ignorantiam
 aut quasi spiritus duplex, quem Eliscus ab Elia
 sibi dari petiit: aut quasi duæ rotæ, quæ currum
 Dei trahebant; in quibus erat Spiritus vitæ: aut
 duæ sorores Martha & Maria, quæ mutuo se adjuvant,
 dat literis auctoritatem, efficaciam, & securita-
 Scientia verò virtutem in Dei cognitione acquirenda

III. Secundum periculum est, Superbiæ & elationis,
 quæ quàm facile oriatur ex Scientiis, jam olim testa-
 Apostolus, dum 1. ad Cor. c. 8. dixit; *Scientia inflat, ca-*
verò adificat. Quàm autem stulta sit hæc inflatio, mox
 verbis ostendit: *Si quis autem se existimat scire*
 (& propter hoc inflatur) *nondum cognoscit, quemad-*
oportet eum scire; id est, quale de scientia iudicium
 debeat, quòd scilicet nihil aliud sit, quàm lumen ali-
 a sole divino acceptum, quis autem non stultum judi-
 Populum, qui propterea superbiret, quòd sol illi
 esset, atque ad eò copiosius lumen, quàm aliis Gen-
 communicaret? aut hominem illum, qui propterea,
 oculos aliis meliores haberet, extolleretur? Merito er-
 ejusmodi tentatione Superbiæ pulsatur, cum S. Augu-
 confessi, exclamat: *Infelix homo, qui scit illa omnia;*
beatus verò, qui se scit, etsi omnia illa nesciat;
 F f
 qui

qui verò te & illa novit, non propter illa, sed propter te illa
 beatus est. Aut certè cum piissimo Asceta dicit lib. 1. c. 2. c. 2. si scirem omnia, qua in mundo sunt, & non essem in
 imit. c. 2. si scirem omnia, qua in mundo sunt, & non essem in
 ritate, quid me iuvaret coram Deo, qui me iudicaturus est
 factò? Quantò plùs & meliùs scis, tantò gravius iudicaturus
 nisi sanctius vixeris. Noli ergo extolli de ulla arte vel
 sed potiùs time de data tibi noticia.

IV. Tertium periculum est invidia & aemulatio
 quæ non rarè suboritur in animo eorum, qui alios excelsè
 in scientiis; se autem modicum aut nihil proficere
 tant, cui tentationi ut occurrat, in primis bene perpendit
 cōtinam ab eodem pio Asceta l. 3. c. 22. in hæc verba perpendit
 tam? Qui pauciora accepit, contristari non debet, nec
 ter ferre, nec ditiori invidere, sed te potiùs attendere,
 bonitatem maximè laudare, quod tam affluenter, tam gratè
 libenter, sine personarum acceptione, tua munera
 Omnia ex te, & ideo in omnibus es laudandus. Tu scis
 unicuique expediat; & cur iste minus & ille amplius
 non nostrum, sed tuum est discernere, apud quem singulorum
 finita sunt merita. Unde voluntas tua, & amor, honor
 omnia excedere debet, & plùs eum consolari, magis que
 quàm omnia beneficia sibi data vel danda. Deinde bene per
 deret, quòd scientia & similia dona sint instrumenta
 xat ad bene operandum ac fructificandum, & hominibus
 cundùm humanam duntaxat apparentiam aptiorem faciendū
 ad fructum majorem in Proximi salute faciendum, nec
 tem apud Deum, qui, sicut peritus scriptor etiam per
 lè præparatum calamum, elegantior, quam
 optimum calamum habentes, characterem format, ita per
 doctum æquè ac doctissimum hominem operari poterit
 tem aliorum. Unde pro magno reputo beneficium (inquit cuius
 mas Cempensis) non multa habere, unde exterius & seculari
 homines laus & gloria apparet, ita ut considerata quæ
 tare & vilitate Personæ suæ non modò gravamen aut cruciatum
 vel deiectionem inde non concipiat, sed potiùs consolationem
 hilaritatem magnam, quia tu Deus pauperes & humiles
 que huic Mundo despectos tibi elegisti in familiares &
 sticos.

V. Quartum denique periculum est inordinatus timor
 contemptus, si quis advertat, se non cum ea, quâ sperabatur,
 in perfectione proficere, aut publicè disputare. Contra quam
 inordinacionem sic animus preparandus est, ut primò ante o-
 mnem conscientiam suam in testem adhibeat, quâ coram Deo
 se omnem, quam poterat & debebat, diligentiam in
 studio adhibuisse, atque adeò apud Deum, cælitèrque tam
 laudem promeritum fuisse, ac illi obtinuerunt, qui
 in studiis progressum, felicissimumque in publicis
 successum sunt sortiti. Unde sibi applicet doctrinam
 Kempenis in Persona Christi l. 3. c. 41. datam:
*non tibi arrabere, si videas alios honorari, & elevari, te
 humiliari. Erige cor tuum ad me in cælum, &
 contemnas hominum in terris.* Deinde verò
 etiam perpendat, à prudentibus quoque se non
 estimandum, utpote qui bene norunt, non omnes æquali
 ingenio pollere, neque tam effectum & successum quàm co-
 nstantem & diligentiam in Studioso laude dignum esse. Quòd
 prudentes fortè aliter judicent, tam parùm curandum
 esse, atque si cæcus de colore; aut is, qui Pictor
 non est, de picturæ artificio judicare
 præsumat.

Ff 2 TRA